

Roya

Roya

Anahita Spenta

Historisch Actiedrama / Roman
Copyright © 2024 Anahita Spenta
Eerste druk 2025

Omslagontwerp in samenwerking met StudioR.

ISBN 9789403799162
NUR 342

Alle rechten voorbehouden

Geen enkel deel van dit boek mag worden gereproduceerd, opgeslagen in een gegevensbestand of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, opnamen, elektronisch, mechanisch of in welke vorm dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. Alle rechten, inclusief het recht om te kopiëren, te verspreiden, te vertalen, te vertonen of op andere wijze te reproduceren, zijn voorbehouden aan de auteur.

Voorwoord

Voor mijn man en mijn kinderen, de grootste liefdes van mijn leven.

Voor Iran en het Midden-Oosten

Voor vrouw, leven, vrijheid

Voor man, vaderland, welvaart

In 2020 begon ik aan dit verhaal, een reis die zich uitstrekte over jaren van schrijven, herschrijven, twijfelen en vooral doorzetten. Het was een bijzonder avontuur dat diep uit mijn ziel voortkwam, gedreven door de vraag hoe de geschiedenis van Iran en het Midden-Oosten er anders uit had kunnen zien.

De hoofdpersonages van dit verhaal zijn volledig fictief en voortgekomen uit mijn verbeelding. Het verhaal zelf is een actiedrama dat zich afspeelt tegen de achtergrond van recente historische gebeurtenissen en figuren uit de regio, maar dan in een parallelle realiteit. Terwijl het verhaal sterk geïnspireerd is door de werkelijkheid, zijn de gebeurtenissen en de manier waarop ze zich ontploegen het product van creatieve vrijheid. Daarom is dit boek geen verslag, noch een analyse van de politieke en historische gebeurtenissen, maar een fictief verhaal dat vraagt om verbeelding en reflectie. Hiermee wil ik jullie, lieve lezers, dan ook veel leesplezier wensen en ik hoop van harte dat dit verhaal jullie zal aanspreken.

Tot slot, wil ik mijn oprechte dank uitspreken naar twee mensen, mijn schoonvader en Martine, die mij in dit avontuur vergezeld hebben door mee te lezen en waardevolle feedback te geven. Dankzij jullie steun en enthousiasme heb ik dit boek kunnen voltooien.

Anahita Spenta, december 2024

1

'Je weet niet waar je aan begint, meisje. Weten je ouders eigenlijk hiervan? Ik geloof het niet! Ga nog maar eens nadenken en als je het na een tijdje nog steeds wilt, kom dan terug. Je kunt ook altijd gewoon het leger in, vrouwen hebben geen dienstplicht, maar je kunt je wel aanmelden voor een militaire dienst,' zei de sergeant aan de overkant van de tafel onverschillig en afwijzend tegen mij.

In het jaar 1998 werd ik achttien en één ding wist ik zeker: dat ik me graag bij de Koninklijke Iraanse landmacht wilde aansluiten, bij de Special Forces om precies te zijn. 'Waarom?' vroegen familie en vrienden mij met grote ogen, vaak met duidelijke afkeer in hun stem en gelaat, en soms, heel soms, met lichte bewondering in hun ogen. Dat laatste kwam ik niet vaak tegen, of het waren mijn jongere neefjes en nichtjes. "Passie," was telkens mijn antwoord op hun verbaasde reacties, "en voor het vaderland," zei ik er trots achteraan. Maar niemand vroeg mij om mijn passie te beschrijven of te onderbouwen. Als het aan mij lag kon ik dan urenlang met hen discussies voeren over hoe geweldig, eervol en toegewijd zo iets is en hoe bekrompen ze zijn om te denken dat ik het zou willen doen omdat ik jongensachtig ben. Mijn moeder hield mij vaak tegen en fluisterde geërgerd in mijn oren dat ik omwille van mijn reputatie niet zo'n ruziezoekertje moest zijn. Voor mijn ouders was een goede opleiding het enige dat telde; ze vonden dat ik te jong was om een passie te hebben. Wat wisten zij daar nou van? Hun vuur was in 1979 gedoofd, zoals ik hen vaak hoorde zeggen in hun lange avonden bij ons thuis, in gezelschap van hun vrienden, melancholisch zingend en spelend op hun setar.

'Ik weet zeker waar ik aan begin, sergeant. Geef mij het formulier, ik wil me inschrijven.'

'Ik mag geen meisjes inschrijven,' zei hij stellig, in de hoop van mij af te zijn.

'Moet ik u uitleggen dat in ons land sinds 1985 voor vrouwen geen enkele wettelijke belemmering bestaat om een wijde carrière in het leger na te streven? Daar vallen de Special Forces ook onder. Het is nu 1998 en niet 1898, of bent u één van onze streng traditionele broeders? En, ik heb geen toestemming van mijn ouders meer nodig om te doen wat ik wil!'

Hij leunde achterover en deed zijn armen demonstratief over elkaar, ik had hem blijkbaar gekrenkt. Dat was niet mijn bedoeling, maar ik voelde me ook gekrenkt. Toch glimlachte ik naar hem en keek hem strak aan.

'Wat speelt hier?' hoorde ik een ferme stem achter mij vragen. Toen ik me omdraaide zag ik een van de officieren in de zaal naast mij staan, aan de drie sterren op zijn schouders te zien was hij een kapitein, kapitein Kar. Voordat de sergeant iets kon zeggen, zei ik dat ik tegengehouden werd om voor de op-

leiding Special Forces in te schrijven en ik wachtte de reactie van de kapitein met een serieuze blik af.

De kapitein trok zijn wenkbrauwen op. 'Special Forces?'

Ik knikte bevestigend.

'Special Forces?' vroeg hij nog een keer. 'Weet jij waar je aan be...' Maar hij maakte zijn zin niet af. Hij keek mij een paar seconden doordringend aan en vroeg na een diepe zucht om met hem mee te lopen.

In een zijkamertje van de grote, drukke zaal nam hij de tijd om het proces aan mij uit te leggen. Hij was niet belerend of langdradig, maar het was mijn geduld dat te kort was omdat ik dacht dat ik alles al wist. '...maar ik weet hoe het leger werkt, kapitein. Ik weet ook dat je als burger direct bij de Special Forces kan aansluiten!'

'Dat is waar,' zei hij met lang gerekte woorden, 'toch raad ik je aan om eerst de reguliere militaire opleiding te volgen, de fundamenteën en vaardigheden eigen te maken, en tegelijkertijd rustig te onderzoeken hoe je de overstap naar de Special Forces kunt maken. Om eerlijk te zijn, jij bent de eerste vrouw in mijn carrière die zich daarvoor wil aanmelden, en je bent ook nog eens heel stellig. Ook ik voel me overvallen. Ik wil je niet afschrikken, maar ik ken die mannen en hun wereld. Het is...', en hij schudde twijfelend zijn hoofd.

Ik wilde het niet rustig uitzoeken, ouderen zoeken dingen rustig uit. 'Ik weet wat ik wil, kapitein, en ik laat me niet afwimpelen. Als u dat maar weet!' Ik wist niet wat ik moest denken van zijn laatste zin en twijfelende uitdrukkingen; betuttelde hij me of waarschuwde hij me echt?

Door mijn laatste zin werd de blik in zijn ogen strak en hij keek mij met ingehouden verontwaardiging aan. 'Jij hebt nog heel wat te leren juffrouw Danesh!' Hij sprak mijn achternaam, afgelezen van mijn naamkaartje, heel nadrukkelijk uit. 'Dan is het maar goed om eerst de normale route te volgen. Ben ik duidelijk?'

'Ja kapitein,' zei ik met een ontstelde zucht.

'Welkom bij de landmacht dan,' zei hij.

Net voordat de volgende zomer begon, had ik me al ingeschreven voor de militaire dienst en voelde me er helemaal klaar voor. Ik had alles al ingepakt en drie keer gecontroleerd, toch ging ik de checklist opnieuw door. Met mijn gedachten was ik al in de kazerne en vroeg me af hoe het leven daar zou zijn: de strakke routines, de zware trainingen, de altijd verwachte scherpte. En zou ik het volhouden in die mannenwereld, zoals iedereen me waarschuwde, zogenaamd uit medeleven?

'Roya,' riep mij moeder hard om mij uit mijn overpeinzingen te trekken en om me mee te nemen voor het avondeten. Zij stond bij de deur van mijn kamer en keek gefronst naar mij, met haar armen demonstratief over elkaar. De laatste dagen deed zij alles nerveus en bombastisch, haar manier om te zeggen dat ze het ergens niet mee eens was. Ik liep naar haar toe en keek naar haar ogen, waarin haar afkeuring over mijn keuze overduidelijk te lezen was.

Ik nam haar gezicht in mijn handen. 'Een maatschappij heeft niet alleen artsen, ingenieurs of moeders nodig!'

'Gelukkig denkt je broer daar anders over. We zien wel hoe ver jij komt,' zei ze en gaf mij een duwtje richting de eethoek.

Grijnzend haalde ik mijn schouders op en liep naar de eettafel. Mijn vader zat al daar, aan een hoek van de eettafel met zijn leesbril op de punt van zijn neus te werken in zijn grote schrift. Hij was onderwijzer en werkte tot het laatste moment van iedere dag door, zelfs in de vakanties, en onze eettafel was zijn werkplek. Ik kon weinig momenten herinneren dat hij niet aan het werk was en spontaan met ons tijd doorbracht. Werken was alles voor hem, de motor van zijn leven, een veilig anker in zijn turbulent bestaan.

'Is Iman weer gaan gokken?' vroeg ik plagend om zijn aandacht te trekken.

'Neen, mijn zoon is wijzer dan dat,' zei mijn vader op een serieuze toon, zonder omhoog te kijken.

Ik keek hem geamuseerd aan. Natuurlijk was mijn broer gaan gokken, hij ging altijd voor de laatste paar dagen van de zomervakantie met zijn vrienden naar Ramsar, zijn walhalla aan de Kaspische zee. Hij was een levensgenieter, de tegenpool van mijn vader.

'Ik hoop wel dat hij op tijd terug is om van zijn gekke zusje afscheid te nemen,' vervolgde mijn vader. Hij deed vervolgens zijn bril af, legde hem zorgvuldig op zijn schrift en schoof naar het gedekte gedeelte. 'Vertel, waar is je eerste standplaats?'

'Ik heb speciaal voor jullie gevraagd om mij zo ver mogelijk van Teheran te plaatsen, zodat jullie niet iedere dag met de ellende van een militaire dochter geconfronteerd hoeven te worden. Stel je voor, dat ik regelmatig in mijn uniform naar huis zou komen, de horror! Wat zouden de familie of de burens daar nou van vinden?!' Ik kon het niet laten om hem ermee te plagen. 'Ik ga naar Bandar Chabahar, baba, en dit is de derde keer dat ik het zeg.'

Mijn vader keek niet geamuseerd, de familie en de burens lieten hem koud, het was mijn keuze die hem terging, hij zag er geen eer in. Van alles dat ik kon worden, een arts om de mensen te helpen en levens te redden, een engineer, een advocaat, de wijde mogelijkheden om in Europa of de VS te studeren, had ik voor het leger gekozen. En dan dit, Bandar – haven – Chabahar was in het zuidoosten van Iran, aan de golf van Oman, twee duizend kilometer ver van Teheran. Zonder naar mij te kijken, pakte hij een stukje van de rijsttaart die op de tafel lag. Hij had een scheve grijns op, een teken van zijn innerlijke onvrede.

Ik begreep mijn ouders niet, zij begrepen mij ook niet. Volgens mijn moeder leek mijn karakter veel op dat van mijn vader. Je zou zeggen dat we dan op zijn minst met elkaar konden communiceren, maar dat was in veel gevallen niet zo. Ik was vijftien jaar toen ik op een dag thuis kwam en in mijn dolle enthousiasme hard had geroepen dat ik het wist: ik wilde later een arteshi – militair – worden. Mijn moeder had mij toen hard uitgelachen: 'Ik vond je onnozele interesse voor politiek beter dan dit. Arteshi? Weet je waar je over praat?' En mijn vader had even naar mij gekeken, zich vervolgens omgedraaid en was weggelopen, zonder enig woord.

'Ja,' was mijn antwoord, luid en duidelijk, en had mijn moeder gevraagd of zij wel eens die trotse vaderlandse soldaten tijdens de parades had gezien? Hoe kon ze dan zo bespottelijk over hen doen? En dan die documentaire over

onze takavars – commando's, het was iets in die documentaire die mij had gegrepen en niet meer losgelaten.

'Ik doe niet bespottelijk, mijn eigen oom was notabene een officier in het leger,' had mijn moeder geschrokken gereageerd. 'Takavars? Ben je gek geworden? Dat zijn mannen, grove, dodelijke mannen! Jij wordt niet zoals één van hen, estaghfar Allah – God vergeef me.' Zij slaakte een zucht, 'Mijn oom, hij dacht dat hij heel wat was en commandeerde ons alsof wij zijn onbenullige dienaren waren. En dan die arrogante dronken collega officieren van hem, die hij te pas en te onpas naar huis meenam en zijn moeder, mijn lieve oma, mee opzadelde om voor hen te koken en hen avond na avond te verzorgen.' Mijn moeder had een brok in haar keel bij die laatste zin. 'Jij wordt niet zoals één van hen! Begrijp je mij?!'

Ik had daar niets op te zeggen. Die oom was allang overleden, dat waren andere tijden en die verhalen waren oud. Ik wist niets van een militair leven anders dan dat het vroeger heel prestigieus was om een officier in het koninklijk leger te zijn. En Mohammad Reza Sjah was zelf ook een hoge officier, met al die knappe statige generaals om hem heen.

Daarna wachtte ik geduldig tot mijn achttiende, totdat ik zelf mocht beslissen. Ik ging naar iedere open dag van het leger en las alles wat ik erover kon vinden. Elke brochure en getuigenis over de uitdagingen die me te wachten stonden, wekten mijn nieuwsgierigheid alleen maar verder. Op de dag dat ik mijn ouders vertelde dat ik me eindelijk had ingeschreven, kookte mijn vader van woede, hij explodeerde zowat. 'Hoe kun je je bij die huurmoordenaars aansluiten?'

'Huurmoordenaars?' had ik in een schrikreactie gezegd, ik geloofde mijn oren niet. 'Wat was ons land als die huurmoordenaars er niet waren en ons niet tegen Irak verdedigd hadden?' Waarna ik mij in een storm van vurige blikken en heftige woordenwisselingen met mijn ouders bevond, totdat mijn vader uiteindelijk zei: '...wel, jij bent nu een volwassen vrouw en mag zelf beslissen wat je doet, maar de consequenties zijn dan ook voor jou, mevrouw-tje! Als je hiermee doorgaat, sta je er vanaf nu dan ook alleen voor!' En daarna was hij kordaat weggelopen om zijn woorden meer kracht te geven. Wat hij zei was voor hemzelf vaak de wet en daarmee klaar. Maar ik was al achttien, en hij kon officieel niets meer aan mijn keuze doen.

De reactie van mijn vriendinnen was niet veel beter. Op de laatste avond hadden zij mij bij ons thuis verrast met gebak en cadeaus, alsof ik naar een ver oord ging, naar het buitenland, om nooit meer terug te keren. Zij hadden zorgen: dat het mij te veel zou worden, omdat het te ver is, te zwaar is, een complete meedogenloze mannenwereld is, saai is en dat men in Chababar niet eens onze taal spreekt. Ieder jaar in mehr-mah – oktober – begon onze wereld: drie meisjes, die voor negen maanden compact naast elkaar op een grote schoolbank zaten. Onze wereld draaide om leren, hoogste cijfers, competitie, ontwijken van de onrijpe puistige jongens, het beste te zijn in wiskunde, natuurkunde en alles wat met moeilijke wetenschap te maken had, zodat we ons slim konden wanen. We hadden een pact om samen door te studeren tot we niet meer konden, maar terwijl zij zich dag en nacht voorberedden op de universiteit, koos ik een ander pad. Ze gunden me mijn keuze

wel, maar beschouwden me als een verrader omdat ik ons pact had geschon- den. Verrader of niet, ik had een andere wereld om naar uit te kijken.

Op de dag zelf, vóór de ingang van de militaire academie in Teheran, stond ik klaar en ongeduldig om naar binnen te mogen. Mijn nerveuze moeder was in tranen en mijn vader stond er nors bij. Op het nippertje had mijn broer het gehaald om ook erbij te zijn; lazarus was hij in de nacht naar huis gereden en daarmee onze al gefrustreerde vader woedend gemaakt. Ik vond het niet erg, wij leefden toch langs elkaar heen en hadden weinig gemeen; Iman was drie jaar ouder dan ik, zat op de universiteit en versleet vriendin na vriendin. 'Het zijn de genen van mijn oom,' hoorde ik mijn moeder vaak zeggen bij iedere misstap van Iman. Maar hij zat op de universiteit en dat maakte alles goed.

Het laatste dat mijn moeder bij het afscheid aan mij vroeg, was of ik niets vergeten was. Ik zag een traan op haar wang bij die vraag. Ik was niets verge- ten, alles had ik al honderd keer gecheckt. Om haar te kalmeren antwoorde ik heel rustig dat alles in orde was en nam hen allemaal in mijn armen, iets wat wij zelden deden. Mijn moeder snikte en smeekte mij om voorzichtig te zijn. Mijn vader mompelde iets onverstaanbaars, iets dat op "doe je best" leek. Imans armen waren stevig en warm, wellicht om zijn late komst goed te ma- ken.

Ze zeggen dat het leven om keuzes draait; dat onze keuzes in het leven, hoe moeilijk of makkelijk ook, de weg voorwaarts bepalen. Soms is het de loop van de geschiedenis die het pad voor ons bepaalt, omdat sommige gebeurte- nissen zo groots en krachtig zijn dat ze ons stevig beetpakken en met een on- voorstelbare kracht meesleuren, zonder ons de kans te geven om na te den- ken, te begrijpen, onze rol te heroverwegen, of ons te verzetten.

Wat is er voor nodig om op de juiste momenten de juiste keuzes te maken?

Ze zeggen ook dat voor iedere keuze die we maken en voor ieder pad dat we inslaan, het alternatief in een parallel universum plaatsvindt. Zou er een universum zijn waarin de revolutie van 1979 in Iran niet plaatsvond en al die passie voor verandering, voor vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid, al die haat en woede voor omverwerping en machtsovername, een andere loop nam?

Hoe zou dat eruitzien?

Zou het leven dan niet op een andere manier dezelfde uitdagingen aan ons presenteren om ons de cruciale lessen des levens te leren?

Dit verhaal is het levensverhaal van een meisje in Iran in dat parallelle uni- versum, waar de revolutie niet plaatsvond en de geschiedenis zich anders ontvouwde.

2

Ik was een jaar of acht toen bij mij een lichte oogafwijking geconstateerd werd, ik zat net in de tweede klas op de basisschool. Het was mijn juf opgevallen dat ik steeds met mijn ogen kneep om de teksten op het schoolbord te lezen.

Mijn juf was één van de mooiste vrouwen die ik mijn hele leven gezien had. Iedere ochtend kwam zij keurig gekleed, met een geurtje op, naar school om ons te leren lezen, schrijven en rekenen. Alle jongens van mijn klas waren smoorverliefd op haar en alle meisjes wilden opgroeien tot een mooie vrouw zoals zij. Later hoorde ik dat haar man straaljagerpiloot was en tijdens de korte oorlog met Irak was omgekomen. Misschien had zij daarom een hekel aan het Arabisch en drilde ons, zo jong als wij waren, om zo min mogelijk Arabische woorden in onze taal te gebruiken. Werken was haar afleiding, om niet alleen thuis te zijn in de leegte die door haar knappe piloot gevuld moest zijn, om niet onafgebroken te hoeven huilen om hun ongeboren kinderen. Nu waren wij haar kinderen, ieder jaar een nieuwe set kinderen. Zij zag zich als een liefdevolle, maar strenge, moeder voor ons.

Zij had mijn vader om een gesprek gevraagd en hem over mijn ogen verteld. Op een charmante manier had zij mijn vader verteld dat het goed zou zijn als een oogarts naar mijn ogen zou kijken. Menig man zou voor haar gevallen zijn, behalve mijn vader. Ik hoorde hem later tegen mijn moeder klagen dat het ongehoord is dat zulke uitdagende onderwijzeressen op scholen aangenomen worden. Voor hem was een school de plek om jonge zielen de deugden van het leven te leren, hun intellect te stimuleren en hen dienstbaar te maken aan de maatschappij en het volk. Daarom vond hij dat je jonge meisjes niet met uiterlijke zaken moest prikkelen. De oude communist.

Mijn oogmetingen resulteerden in een bril en ik koos toen voor een felrood montuur met gouden glinsters bij de opticien. Ik dacht dat ik de bril meteen mocht meenemen, ik was in de zevende hemel. Hoe kon ik weten dat de glazen in de bril nep waren, dat de echte glazen nog geslepen moesten worden en ik een week moest wachten. EEN HELE WEEK wachten. Ik vroeg mijn vader ieder avond of hij mijn bril mee had, en iedere “nee” was weer een teleurstelling. Voor een kind van acht is een week een eeuwigheid. Diezelfde eeuwigheid die ik dagelijks tijdens mijn militaire dienst voelde, telkens als ik geen enkel serieus respons kreeg op mijn herhaaldelijke verzoeken voor toetreding tot de Special Forces-selectie.

‘Korporaal Danesh!’ De stem van kapitein Kar trok mij uit mijn gedachten. Ik kon zijn stem uit duizenden herkennen, doordat ik hem vaak gesproken had. Zelfs ik vond dat ik hem te vaak lastig viel. Toen hij mij riep, stond ik uit het grote raam van de ceremoniezaal naar de binnenplaats van onze kazerne

te kijken. Wij waren recent terug van onze patrouilles langs de Iraans-Afghaans-Pakistaanse grens. Ik had mij vaak voor de grenswacht aangemeld, eerst uit overijverigheid en prestatiedrang, maar snel vond ik het één van de meest geestdodende bezigheden van mijn werk bij defensie.

Iran deelt lange landsgrenzen met zeven landen in een regio die regelmatig net een vaatje buskruit kan zijn. Maar sinds de oorlog met Irak, waarin ons slepende grensgeschil op een ruwe manier in twee jaar voor eens en altijd beklonken werd en wederzijdse politiek machtsvertoon en intriges uitgevochten werden, rustte er een relatieve kalmte bij onze grenzen met de buren. Iran was weer "een oase van rust en stabiliteit in één van de meest problematische gebieden van de wereld" geworden. Althans dat dachten we, totdat we steeds vaker aan de grens met Afghanistan en Pakistan ingezet werden, en totdat een groot land van twee continenten verderop dacht dat het eens weer tijd werd om in andermans gebied oorlog te gaan voeren.

'Het gaat je goed zie ik, korporaal,' zei de kapitein terwijl hij mij naderde.

'Had u het anders verwacht, kapitein?'

'Nee, nee,' zei hij met een lichte verbazing.

Er viel meteen een ongemakkelijke stilte tussen ons, zo één die lang kan duren omdat het enige onderwerp waar je eigenlijk over wilt praten, het moeilijkste is. Hij vermeed snel weer mijn blik en keek mee naar de binnenplaats van de kazerne terwijl hij de dunne poot van zijn wijnglas steeds tussen zijn vingers draaide. Eén van de zeldzame momenten dat wij op de kazerne alcohol mochten drinken. Het was feest, want wij werden geprezen om onze inzet aan de grens.

'Ik heb gehoord dat het er heftig aan toe ging bij de grens. We hebben het vaker tegen gewapende drugsmokkelaars moeten opnemen, maar deze waren anders, begreep ik,' zei hij.

Ik grijnsde. 'Het klinkt bijna romantisch om hen drugsmokkelaars te noemen, kapitein. Sinds wanneer zijn drugsmokkelaars zo goed getraind en hebben ze moderne militaire wapens tot hun beschikking? Sinds wanneer vallen drugsmokkelaars onze ambassade aan en gijzelen ze onze diplomaten en sturen hun lijken terug naar ons? Sinds wa...'

'Genoeg Danesh, ik weet het. De Taliban is van een ander kaliber.'

Ik had soms de neiging om venijnig tegen hem te doen.

'Het zijn monsters, die ergens tussen 1400 en 1000 jaar geleden in slaap zijn gevallen en nu weer ontwaken,' zei ik.

'Wel, soms worden doelbewust monsters gecreëerd, om waar nodig in te zetten.' Hij schudde zijn hoofd, 'Maar die kunnen onvoorspelbaar worden, een eigen weg inslaan, en dingen kunnen uit de hand lopen. In deze tijd lijkt Afghanistan gedoemd te zijn.' Hij keek in de verte. 'En als wij niet hadden ingegrepen, was ons land ook in handen van onvoorstelbare monsters gevallen.'

Waar hij op doelde was de grote onrust van eind jaren zeventig, hij was in de veertig en had dat bewust meegemaakt. Sommigen noemden het "de gemiste kans", de anderen noemden het "een groot gevaar". Wat het ook was, was nu voorbij en er werd weinig meer over gesproken. Mohammad Reza Sjah was kort daarna overleden en de troon was naar zijn zoon overgedragen.

Zelf had ik er niets van meegekregen en ik wist niet anders dan dat zijn zoon, Reza Sjah jr., onze koning was, de constitutionele koning.

Op die dag was ruim anderhalf jaar van mijn militaire opleiding voorbij en ik stond in de grote zaal naar grootse verhalen van mijn mede-militairen en officieren te luisteren. Anderhalf jaar van vroeg opstaan, trainen, orders opvolgen, zwoegen en afzien. Ieder woord, iedere handeling, iedere zet, iedere houding, iedere opdracht aandachtig in me opnemen zodat ik niets miste en niets verkeerd deed. Ik wilde het al te graag. Ik had vriendschappen gesloten en jonge mensen zoals mezelf zien komen en gaan, zoals Aram. Een vriendelijke, gezette jongen die ik op de allereerste dag in de bus vanuit het vliegveld van Chababar naar de kazerne had ontmoet. Net zoals alle jongens was hij daar omdat er een tweejarig dienstplicht gold. Niet iedereen deelde mijn passie, Aram zeker niet. Hij was er om zijn plicht te doen en daarna het normale leven weer op te pakken. Hij kwam uit Isfahan en wilde zo snel mogelijk terug, het liefst zonder enig militair werk, zonder maar een keer een wapen aangeraakt te hebben. Uiteindelijk kreeg hij het met veel smeken voor elkaar om naar Isfahan overgeplaatst te worden zodat hij bij zijn vader kon zijn, dezelfde vader die hem juist naar de militaire dienst had gestuurd zodat ze een man van je maken. Maar dat was niets voor hem; hij worstelde met alle onderdelen van de militaire dienst en zeurde en hijgde door alles heen. Hij was meer een blok aan het been van de trainers, dan een soldaat waar ze trots op konden zijn.

Wij konden echter wel met elkaar praten, lang samen zitten filosoferen over de zin en onzin van dit werk. Hij zag het zo: dit was geen normaal leven, dit vechten, wapens trekken, überhaupt wapens maken, groepen mensen tot vijand benoemen en aanvallen, verwoesten en moorden.

Als reactie vroeg ik dan: 'Wat als we met kwaadwillende mensen te maken krijgen; moeten we ons erbij neerleggen? Welk volk doet dat?' En ik vertelde hem dat het leven niet altijd harmonieus is en ups en downs kent, hele harde downs zelfs. Zoals mijn leven van plan was om het mij later te laten ervaren. Daar was hij het wel mee eens, dat zag ik in zijn ogen, maar hij zei niets op terug. Wij kwamen er niet uit en werden het niet helemaal eens; hij zag geen kwaad in de mensheid, althans hij weigerde het te zien, en ik was nog te jongen om te weten hoe wij als geheel in elkaar zaten. Ik vond mezelf wel realistischer dan hij. Wij zaten soms lang op de hoge rotsen langs de kust van Chababar te filosoferen, onze favoriete plek. Als ik weer door mijn meerdere aangesproken werd dat ik te lang geen verlof had genomen, dat overijverig zijn niet perse een deugd is, nam ik Aram mee naar de rotsen. Hoog op de rotsen staarden we in de verte naar de zee. We zagen mensen over het rode zand lopen, kinderen door de lage golven springen en met hun kleine voetjes de waterlijn verbreken, terwijl de kustlijn, die ooit ongerept was, nu krioelde van de toeristen en wij met onze verrekijkers de grote vrachtschepen van en naar Mumbai, Jakarta, Abu Dhabi, Nairobi, Hongkong en Darwin volgden.

Onze economie was, ondanks de schommelingen en recessies in de jaren zeventig en tachtig, sterk en bood jongeren kansen op werkgelegenheid en een toekomst vol mogelijkheden. Iran was één van de eerste geïndustrialiseerde landen in onze regio, en de aanzienlijke investeringen binnen en bui-

ten Iran hadden samen met de economische hervormingen van de opeenvolgende regeringen goede vooruitgang geboekt. Dit had ervoor gezorgd dat onze economie open, vrij en bloeiend bleef, met uitgebreide handel met buurlanden. Het was dan ook begrijpelijk dat veel jongeren, zoals Aram, de voorkeur gaven aan een normaal leven buiten het leger. Na zijn overplaatsing zag ik hem ook nooit meer, maar ik wilde nog steeds doorgaan.

Een harde lachkreet op de achtergrond in de zaal trok onze aandacht weer. Ik verzamelde moed en vroeg: 'Heeft u nieuws voor mij, kapitein?'

Hij keek mij vermoeid aan, door deze tot vervelens toe herhaalde vraag, en schudde zijn hoofd zachtjes.

Ik voelde mezelf van binnen weer venijnig worden, 'Ik moet zeker weer geduld hebben, anderhalf jaar is blijkbaar nog niet lang genoeg.'

'Je vraagt ook niet naar het makkelijkste.'

'Nee, blijkbaar zijn veel dingen in dit land niet makkelijk als je twee X-chromosomen hebt. Deze maand alleen al zijn uit deze kazerne twee jongens geselecteerd en goedgekeurd. Twee!' Ik hield twee van mijn vingers demonstratief omhoog. 'En ik moet dan maar toekijken hoe mijn dagen voor niets voorbij gaan. Ik had nu al aan het trainen kunnen zijn. Wat hebben zij wat ik niet heb? En nee kapitein, laten we niet weer die saaie zinnen herhalen, dat ik een vrouw ben, dat ik..., ik stopte, kokend van binnen, dit greep mij telkens weer aan.'

Hij negeerde mijn laatste zinnen, 'Jouw dagen gaan toch niet voor niets voorbij, jij hebt aan de grens gediend, jij dient ons land en ontwikkelt jezelf steeds verder. Ik stond net met de majoor te praten. Hij vindt jou klaar voor de stap naar de Special Forces. Maar omdat dit een ongewoon geval is, zoals je zelf ook inmiddels weet, moet de uiteindelijke beslissing door generaal Qasemi genomen worden en hij is een taaie man. Het valt niet mee om hem te overtuigen om een vrouw in zijn bijzondere eenheden toe te laten.' Hij probeerde het woord vrouw zo neutraal mogelijk uit te spreken.

'Hoe lang gaat dit duren? Hoe kan ik er voor zorgen dat hij er wel mee instemt? Moet ik hem een brief schrijven of persoonlijk naar Teheran gaan?'

In zijn ogen las ik: zolang als het duurt. 'Danesh, hoe graag jij het ook wilt, hoe veel mensen het er ook mee eens zijn, sommige veranderingen gaan nou eenmaal langzaam. Hard pushen kan soms averechts werken. Dit ongeduld van je kan je meer kosten dan opleveren!'

'Dan schrijf ik hem een brief,' zei ik bruusk.

Hij sloot zijn ogen geërgerd, ondanks dat hij aan mijn uitingen van opgehoopte frustratie gewend was. In het afgelopen anderhalf jaar had hij vaak, tot zijn eigen irritatie, proberen duidelijk te maken wat voor onmogelijke over-progressieve wens ik had: '...wij zijn defensie, wij blaken van conservatisme in ons personeelsbeleid. Er zijn sprankels van progressieve veranderingen, maar niet zo snel als jij het wilt. Denk je dat ze daarboven zitten te wachten op een jong juffrouwtje dat iets wil? En vergeet niet, dit is nog steeds een Islamitisch land.'

Soms liet hij mij hard voelen waar de grens was. Ik weet zeker dat hij het schrijven naar de commandant van de speciale eenheden ook als een harde grens zag. 'Of ik gek was geworden?!'

Maar ik had geen aandacht meer voor hem. Op dat moment nam ik mijn beslissing en begon ik in mijn ongeduldige gedachten al te schrijven. Terwijl de kapitein zich weer bij de anderen voegde en druk in gesprek raakte, trok ik me terug in mijn eigen wereld, waar alleen ik en mijn woorden bestonden. Ik begon zinnen te vormen, zoekend naar de perfecte balans tussen elegantie en eenvoud alsof elk woord mijn lot kon bepalen, en ik wilde geen enkele kans laten liggen.

Zes maanden gingen voorbij en ik had nog steeds geen nieuws van de kapitein en geen reactie op mijn brief. Iedere dag borrelden meer negatieve gedachten in mijn hoofd dan de dag daarvoor. De dagen werden steeds langer en moeilijker voor mij om vol te houden. Ik keek met lede ogen toe hoe mijn vrouwelijke collega's hun carrières opbouwden. De een begon met haar vervolgopleiding om een militaire arts te worden, daar hoefde men blijkbaar niet lang over na te denken. De ander streefde een carrière als generaal na en bereidde zich voor op de lange weg daarheen. Haar ervaring in de oorlog vlakbij haar stad, Ahvaz, had haar sterk gevormd. Een derde wilde straaljager piloot worden, ook zij was met haar opleiding gestart. Maar ik voelde me stilstaan; gefocust op één ding, dacht dat ik al alles had gezien en niets me nog opwond.

Intussen had ik zelfs verwacht een reprimande te krijgen van mijn officieren vanwege mijn brief naar de generaal. Ik dacht dat hun stilte een signaal was dat het ongehoord was om buiten mijn officieren om direct naar de generaal te schrijven. Maar negeren was niet hun gebruikelijke aanpak; als je iets verkeerd deed, werd je er juist mee geconfronteerd totdat je kon uitleggen wat je verkeerd had gedaan en hoe je het anders zou aanpakken.

Ik wachtte, radeloos en rusteloos, terwijl mijn gedachten dwaalden rond de vraag: "Wat ik zou doen als mijn aanvraag definitief werd afgewezen?". Mijn toekomst leek onzeker, alsof alles ineen zou storten, alsof mijn leven voorbij zou zijn. Het idee om het vliegtuig te pakken en naar mijn ouders terug te keren werd steeds verleidelijker, maar ik kon het niet verdragen om hun beleurende reactie te horen: "Of het avontuurtje nu voorbij was en ik bereid was iets zinnigs te gaan doen?". Dat zou pas echt het einde van mijn wereld zijn geweest.

In mijn vrije tijd zocht ik daarom mijn toevlucht vaak in de bibliotheek van onze kazerne, om mijn ongeduld met allerlei literaire en militaire boeken af te meten. Ik las Hafez en Saadi, voor wijze lessen, stortte mezelf in romans van Tolstoj om de tijd te vergeten. Daar waren de Russische romans heel geschikt voor: hard, tragisch en lang. Misschien was ik een aansteller, dacht ik bij het lezen van de bijna doodservaring van Prins Bolkonsky op het slagveld tegen de Fransen. Wat maakte ik nou mee in vergelijking met hem? Of wat maakte ik mee in vergelijking met de armoede en het leed van de boeren in de oude Khorasan, zoals het verfijnd en benauwend voelbaar in Kelidar beschreven was. Zo was ik opgevoed, mijn vader verwachtte altijd dat ik mezelf sterk hield en mijn moeder riep bij iedere uiting van mijn ongenoegen en verdriet dat de anderen het zwaarder hadden. Misschien wilden ze hiermee meer geduld en mentaal uithoudingsvermogen bij mij ontwikkelen, of zij wis-

ten simpelweg niet hoe ermee om te gaan. Hun aanpak riep wel een diep gevoel van verzet en teleurstelling bij mij op, omdat ik dan vaak dacht dat het weer aan mij lag, dat ik niet sterk genoeg was en een aansteller; zoals ik me in die maanden in de kazerne voelde.

Tot een zaterdagochtend, het begin van de week in Iran. Op die dag liep ik na onze vroege ochtendtraining naar de eetzaal, een nieuwe lichting rekruten was net aangekomen. Zij waren luid, speels, zoekend, brutaal en argeloos. Zonder op hen te letten, liep ik hen voorbij en ging aan tafel zitten naast Ehsan. Hij zat in mijn eenheid en was samen met mij begonnen.

Meteen schoof hij de ochtendkrant naar mij toe. 'Hoe kunnen ze een unie vormen als ze het niet eens kunnen worden over een gezamenlijke valuta? Dat is de basis. Kijk naar de EU: gezamenlijk geld. En dan nog te zwijgen over de Israël-kwestie!' Ehsan schudde met zijn handen en zette grote ogen op. 'Laten we hen toe of zwijgen we hen dood alsof ze niet bestaan?' Hij schoof naar voren en zei bijna fluisterend: 'De imam van onze moskee in Kerman noemt Israël "de kleine Satan" en wenst hen bij iedere vrijdagmiddaggebed vernietiging toe. Heb je er nooit van gehoord: de grote Satan, de kleine Satan, de kleinere Satan en de oude vos!'

Geamuseerd over deze voor mij onbekende termen, pakte ik de krant op en las het stukje waar Ehsan met zijn vinger een paar keer demonstratief op getikt had. "De onderhandelingen lopen vast op de gezamenlijk valuta." De zoveelste opgeklopte krantenkop.

Blijkbaar liep iedere keer iets ergens op vast. Als je alles volgens de logica van de media volgde dan was er niets meer over om op verder te bouwen, want alles was een keer vastgelopen. In werkelijkheid was niets vastgelopen, het was één van de zoveelste voorbereidende overleggen over een nieuw idee om een unie in onze regio te vormen. De discussies waren soms heftig en langdradig. Het nieuws daarover volgde ik vanaf de zijlijn. Onze politici en een paar ambitieuze idealistische politici uit Jordanië, Oman en Turkije hadden de eerste zaden van dit idee gezaaid. Lange tijd was er niets mee gedaan, het was letterlijk maar een droom. Ambitieuze was het zeker voor onze regio, op zijn zachtst gezegd, maar dat maakte het niet minder interessant.

Ehsan, echter, was altijd lastig te peilen. Het was vaak moeilijk te zeggen of hij serieus was of gewoon flauwe grapjes maakte, dus ik probeerde hem uit te horen over wat de Satans nou te betekenen hadden en hoe hij zoiets nou verzonnen had.

Hij zweerde dat dat niet zo was, het waren termen die in sommige moskeeen gebruikt werden. '...zo noemen ze onze wijlen Sjah ook de marionet van de Grote Satan!' zei hij.

Mijn glazige reactie en dat ik nooit van die termen gehoord had, verbaasde hem. 'Weet je wel wie Khomeini was?' vroeg hij plagend.

Ik zei niet dat ik me ook daar niet echt mee bezig hield. Ik had over hem gehoord, zijn naam werd weleens heimelijk gefluisterd door hen die het "de gemiste kans" vonden. Mijn vader vond hem dubieus, in potentie gevaarlijk voor Iran en voor onze regio. Ik zou pas later leren hoe gevaarlijk zijn nalatenschap voor ons en onze regio zou zijn.

Diep in gesprek met Ehsan merkte ik eerst niet dat mijn naam via de luidspreker opgeroepen werd. Het gebeurde een paar keer voordat Ehsan mij erop attendeerde; ik moest mij in de stafkaam melden, iemand had voor mij gebeld.

Bij de telefoon, herkende ik direct de stem van kapitein Kar aan de andere kant van de lijn. 'Korporaal, jij hebt indruk gemaakt met je aanhoudende aanvraag en je brief.' Hij sprak het woord brief heel expliciet uit.

Eerst luisterde ik onverschillig, in mijn gedachten al opgegeven. Snel werd dat vervangen door de vrees voor afwijzing, vooral vanwege die brief.

'Wat had je erin geschreven? Jij hebt nu machtige supporters!' hoorde ik hem zeggen. Hij belde uit Teheran.

'Machtige supporters? Wat bedoelt u, heeft u nieuws voor mij?' vroeg ik met een sprankje hoop tussen de vrees. Ik had hem nog niet eens goed begroet.

'Laten we zo zeggen dat het echt niet gemakkelijk was, maar wel zeldzaam. Zelfs de taaie generaal Qasemi kan de Shahbanu – koningin – en ex-generaal Khosrodad niet voor altijd negeren. Jij weet toch wie generaal Khosrodad is, de grondlegger van onze commandotroepen? Zij hebben persoonlijk voor jou gepleit. Vraag me niet hoe dat gegaan is, ik ben ook verbaasd...'

Het klinkt misschien als een cliché als ik zeg dat ik niet wist hoe ik moest reageren, maar het was echt zo: ik stond compleet perplex, niet wetend wat ik hoorde en of ik het goed hoorde. Mijn handen voelden ijskoud.

'Hallo, Danesh? Ben je er nog?'

'Ja...zeker. Ik ben hier stil van. Kunt u mij alstublieft zeggen wat dit betekent? Ik begrijp dit niet, wat heeft de Shahbanu hiermee te maken? Welke Shahbanu?'

Hij lachte kort. 'Jouw brief heeft niet alleen generaal Qasemi bereikt, maar ook Shahbanu Farah. Vraag me niet hoe. En zij heeft het met generaal Khosrodad besproken en samen hebben ze generaal Qasemi over de drempel getrokken. De Shahbanu wil meer participatie van vrouwen in het leger en jouw verzoek was zo bijzonder dat zij na het lezen van jouw resumé, dossier en je brief, het haar zaak maakte om het voor je op te nemen. Dit is heel bijzonder, Danesh. Gefeliciteerd!'

'Gefeliciteerd?! Meent u het echt, dit is toch geen smakeloze grap?' Ik zakte door mijn knieën naast de tafel op de grond. 'Dit is GEWELDIG, kapitein! Ik had het bijna opgegeven.'

'Ja Danesh, dit betekent echt dat jouw verzoek ingewilligd is. Jij mag aan de selectie voor Special Forces deelnemen. Jouw leiding op de basis krijgt de goedkeuring van ons door en neemt de vervolgstappen met je door. Heel veel succes, zet hem op!'

Ik kan me niet precies herinneren hoe ons gesprek daarna verderging; mijn euforische gevoel en dat hij zijn belofte om mij te helpen was nagekomen, namen alles over. Ik bedankte hem aan de telefoon wel honderd, misschien zelfs duizend keer. En waarschijnlijk zat ik in shock nog lang op de grond. De tintelingen van spanning en blijde stemming over mijn lichaam waren sterker voelbaar dan mijn bonzend hart. Daarna trof ik mezelf hijgend en voorovergebogen in onze zaal, ik kon met moeite mijn kameraden het nieuws vertel-

len. Dat was ook niet nodig, zij wisten het meteen en ons gegil en gejuich was de omgeving niet ontgaan.

Toen ik me een paar dagen later bij kolonel Mohseni, een oud-commando en nu een recruiter voor de Special Forces op onze kazerne meldde, vroeg hij: 'Korporaal Danesh, jij bent er klaar voor? Weet je helemaal zeker dat dit is wat jij wilt? Ik moet dit luid en duidelijk van je horen!'

'Ja kolonel, ik weet het heel, heel zeker.'

'Dan gaan we je aanmelden voor de eerste ronde van training en testen. Zoals je zelf allang uitgezocht hebt, duurt de eerste ronde tien weken, waarin je mentaal en fysiek tot het uiterste gedreven wordt. De rest van de trainingen volgt later.'

'Daar ga ik voor, kolonel.'

'Ja, vertel mij wat. Als jij er niet voor gaat, wie dan wel in deze kazerne!?' zei hij opgelucht en haast net zo blij als ik, wellicht ook omdat hij vanaf dat moment verlost was van mijn voortdurende stalken van de officieren op de kazerne. Terwijl hij mijn documenten klaar maakte, vervolgde hij: 'Jij hebt nog twee weken voordat de volgende groep rekruten met de trainingen starten. Jij vliegt dan naar Shiraz, naar je nieuwe basis.'

De laatste twee weken in Chabahar gingen als een waas voorbij, sneller dan ik me kon voorstellen. Eenmaal zover, deed de frustrerende afgelopen tijd er ook niet meer toe en leek als sneeuw voor de zon te zijn verdwenen. Plotse-ling was het zover en ik moest na twee jaar van mijn kameraden en officieren op de kazerne afscheid nemen. Chabahar was mijn thuis geworden, en nu stond ik op het punt een nieuw hoofdstuk te beginnen. Een hoofdstuk dat gelijk al als een overwinning voelde; ik had hen weten te overtuigen, was niet bezweken voor hun weerstand en was door de eerste poorten heen.

3

‘Jij bent dus korporaal Roya Danesh. Ik heb veel over je gehoord. Je hebt veel ophef veroorzaakt, jonge dame,’ zei kolonel Majidi met een zware, indringende blik die hij vanaf het moment dat ik zijn kamer binnenkwam op me gericht hield.

Deze meest ervaren Special Force-commandant van de Iraanse landmacht, oogde in de vijftig, met wat grijze plukken tussen zijn verder nog zwarte bos haren en droeg een nette medium baard. Zodra ik op de kazerne in Shiraz aankwam, moest ik me bij hem melden en stond ik, als eerste, in zijn klassiek ingerichte kamer. Een groot Perzisch tapijt lag onder zijn imposante bureau en leren stoelen waren ervoor opgesteld. Om de één of andere reden paste dit beeld niet bij hem, tegelijk straalde het macht uit.

‘Persoonlijk heb ik niets tegen vrouwen in het leger, maar een vrouw bij mijn commando’s en die laten trainen met de beste elite troepen van de Iraanse landmacht vind ik ver gaan. Als het aan mij lag, had ik dit niet toegestaan, ik zeg het je eerlijk. Ik betwijfel ook of jij het gaat halen, korporaal.’ Hij zat achter zijn bureau en deed tegelijk alsof hij mijn dossier doornam. ‘Maar ik moet dit doen, opgedragen door mijn meerderen en door haar.’ Vervolgens mompelde hij iets onverstaanbaars dat op “zij durft...moet zich met eigen zaken bemoeien...dit is mijn kazerne...” leek. Hij bedoelde vast de Shahbanu daarmee. ‘...Denk maar niet dat we ergens rekening mee gaan houden alleen omdat jij een vrouw bent. Wij hebben hoge standaarden en gaan ons niveau niet verlagen.’ Zijn toon werd steeds killer.

‘Dat verwacht ik ook niet kolonel. Ik ben van plan om hier succesvol uit te komen en daar ga ik voor.’ Ik toonde geen emoties.

Hij knikte aftastend en hield zijn indringende blik op mij, terwijl hij op een knop drukte en zijn secretaris opdroeg sergeant Ahmadi te roepen. De daaropvolgende minuten waren geladen met een vreemde spanning, een mengeling van mijn opwindendheid en zijn strenge aanwezigheid. Ik stond daar, vastberaden en nieuwsgierig, terwijl de harde gelaatstreken en de woorden van de hoogste officier van de kazerne in Shiraz probeerden mijn enthousiasme te temperen. Zijn reputatie als een strenge maar rechtvaardige leider ging hem voor. Hij stond bekend om decennia aan militaire ervaring, zowel in Iran als in de regio, met een onwrikbare discipline en intolerantie voor nalatigheid. Zijn onvermoeibare toewijding aan ons land en zijn troepen hadden hem talloze onderscheidingen opgeleverd. Daar stond ik dan, aan het begin van mijn reis om mezelf aan hem te bewijzen, tegenover hem in zijn kazerne die hij als een leeuw aanstuurde. Elke seconde leek pijnlijk uit te rekken, totdat ik geklop op de deur hoorde. Sergeant Ahmadi meldde zich en stapte binnen, zijn komst was een welkome afwisseling voor mij.

‘Neem korporaal Danesh mee naar haar eigen slaapruijnte, ja, dit krijg je wel van ons, en daarna moet zij bij de rest van de rekruten aansluiten voor de introductie,’ zei de kolonel gelijk tegen de sergeant en toen alles zover was om te vertrekken, mompelde hij er nog achteraan: ‘Succes Danesh’.

Ik salueerde de kolonel en volgde daarna de sergeant naar buiten. Hij begeleidde mij via een lange route langs de buitenmuren naar de slaaptenten. Onderweg stelde hij zich uitgebreid voor: hij had vijf jaar geleden zijn commando-opleiding afgerond en werkte buiten zijn operationele diensten regelmatig als trainer en de vervangend teamleider van kaptein Azad op dit kamp in Shiraz. ‘Jij bent al een bekendheid hier,’ zei hij dan opeens met een nieuwsgierige blik. ‘De mannen hebben gemengde gevoelens over een vrouw bij de commando’s. Je gaat veel verwarrende reacties tegemoet, je moet daar mee leren om te gaan. Persoonlijk heb ik er niet echt iets tegen, maar...’ Hij haalde zijn schouders op.

‘Jullie zijn allemaal erg aanmoedigend, sergeant,’ zei ik gelaten. Zoals ik vanaf het begin bij de kolonel merkte, moest ik er inderdaad mee leren omgaan en een nog dikkere huid kweken dan tijdens mijn reguliere militaire dienst.

Het enige wat sergeant Ahmadi als reactie zei was dat hij tegen iedereen hard zal zijn en dat ik me dat niet persoonlijk moest aantrekken. En als ik iets nodig had, dan kon ik in eerste instantie bij hem aankloppen.

Bij de slaapvertrekken deed Sergeant Ahmadi de entree van mijn tent open en liet mij voor. In de tent stond een stretcher met opgerolde slaapzak en een simpel kussen erop. Naast het bed stond een tafeltje en aan de andere kant een campingstoel en een opbergkast. Aan het plafond van de tent hing een lamp, eenzaam bungelend aan zijn kabel. Ik kreeg een halfuur om mijn spullen uit te pakken en moest om 09:00 uur op het centrale plein zijn.

Ik had niet veel tijd nodig, het was te spannend om er lang over te doen, dus ik maakte me snel klaar. Maar om niet als een opgewonden kind over te komen, zorgde ik ervoor dat ik pas stipt om 09:00 op het centrale plein was. Daar aangekomen, telde ik veertien jongens bij elkaar staan te praten, allemaal kaal, viel mij op. Ik hoefde me niet kaal te scheren, korte haren vonden ze goed genoeg voor mij. Knikkend en groetend, sloot ik me bij de jongens aan. Een aantal gaven een vriendelijke knik terug, een paar anderen keken mij strak aan zonder enige leesbare emotie. Voordat we de tijd kregen om iets met elkaar uit te wisselen hoorden we een harde “Geef acht”. Snel vormden we een blok van vijf rijen en stonden netjes in houding.

Kolonel Majidi liep met zijn staf onze richting op. Hij ging voor ons staan en deed zijn handen achter zijn rug. Eén voor één keek hij ons aan, nam onze houding, onze uniforms, onze gezichten, onze blikken en ik weet niet hoe, maar ook onze concentratie op dat moment in zich op. Zijn blik was even zwaar als in zijn kamer, en door de seconden te rekken verhoogde hij de heersende spanning. Rustig begon hij tegen ons te praten; het was niet nodig om een harde toon tegen ons aan te slaan, zijn aanwezigheid straalde ontzag uit en zijn woorden spraken voor zich.

‘Welkom in HEL jongens, en meisje. En als jullie denken dat dit een cliché is, wacht totdat je het ervaart. Jullie zijn geselecteerd om de volgende generatie

takavars van de N.O.H.E.D. brigade van de Iraanse landmacht te worden. Maar niet iedereen zal het lukken, en daar gaan we voor zorgen, want wij willen alleen het beste van het beste van het land in ons team hebben.' Hij straalde trots uit bij het uitspreken van de naam van zijn brigade. 'Jullie hebben al ervaring met het leger en hebben allemaal gezworen om ons land, ons volk, onze grondwet en het koningshuis te allen tijde te beschermen. Ook deze brigade is ten dienste van ons land, vergeet dat nooit.'

Stilte.

Vervolgens nam hij diep en lang adem, maakte zijn borst rechter, stak zijn kin een stukje hoger alsof hij voor heel even op ons neerkeek, 'Wat jullie in de komende tien weken gaan meemaken is één van de zwaarste militaire trainingen die een mens kan verduren, en als jullie daar klaar mee zijn dan maken we de training nog een stap zwaarder om weer een laagje onbenul af te schillen. Omdat onze landmacht tot de top vijf in de wereld behoort, hebben wij onze eer hoog te houden. Begrepen?'

Wij riepen als één 'Ja, kolonel'.

Bloed gierde door mijn aderen. Zijn woorden dienden serieus indruk op ons te maken, ons te overweldigen, maar ik was één en al enthousiasme, die woorden konden mij niets doen en toen hij als laatst onze militaire motto luid uitsprak: "Wij offeren ons op voor het volk, het volk eert het leger", riep ik hem vol trots na.

Daarna liet hij ons aan zijn staf over, onze trainers. Aan het hoofd stond kapitein Azad, een even scherpe maar duidelijk mildere persoonlijkheid. Iemand bij wie je niet het gevoel kreeg dat je eerst tot op de grond toe afgebrand zou worden voordat je iets mag zeggen. Hij dook meteen in ons dagelijkse trainingsprogramma voor de komende weken. Ik weet nog dat hij zei dat wij iedere ochtend om half vijf wakker moesten worden en kilometers moesten afleggen voor de opwarming. Maar ik had geen oor meer voor wat hij verder te zeggen had, ik wilde beginnen, ik stond te popelen, mijn benen waren onrustig. Gelukkig vertelde hij ons niet meteen alles, anders had ik op de eerste dag meteen een slechte indruk gemaakt door niet te luisteren en niet te weten wat ik moest doen. Ik wist nog wel flarden van zijn woorden op te vangen: '...onverwachte omstandigheden, improvisatie en aanpassingsvermogen, focus, discipline, verantwoordelijkheid...moed, beleid, trouw, eer en trots...' Woorden die later hun ware betekenis kenbaar zouden maken.

Terugdenkend aan de bijzondere momenten aan het begin van mijn carrière, was het moment dat ik in de kamer van kolonel Majidi stond, het meest zekere van allemaal; op dat moment voelde ik me meer dan zeker; trots en voldoening gierden door mijn aderen en ik was vastbesloten te slagen. Soms vraag ik me af wat me dreef om voor deze weg te kiezen. Was het werkelijk passie voor volk en vaderland? Kon ik op zo'n jonge leeftijd al zoveel passie voelen? Of was het eerder een diep verlangen naar avontuur en opwindning, een vlucht uit een alternatieve toekomst die me dreigde te vervelen en te irriteren? Destijds wist ik niet waar dit avontuur me zou brengen, welke uitdagingen, openbaringen, kansen en valkuilen het voor me in petto had. Maar één ding werd me meteen duidelijk: de term hel was een understatement voor wat ik in de eerste fase van mijn training doormaakte.

Ik had nooit gedacht dat ik Shiraz op deze manier zou ervaren. Waar ik was en bij wat wij deden was er geen sprake van poëzie en wijn, van Hafez en Saadi, van Persepolis, van de gekleurde glas-in-lood ramen van de Nasir-al-Molk moskee of van het jaarlijkse internationale kunstfestival. Shiraz was ons ruige en letterlijk adembenemende werkveld geworden. De plek waar wij gebroken werden om opnieuw gevormd te worden. Ik zou liegen als ik zeg dat deze zware training me niets deed, dat ik het niet onderschat had en het geen twijfels bij me opriep. Slapeloze nachten, dag in dag uit de brandende zon of de regen trotseren, de ijskoude bergnachten overleven, de snijdende honger trotseren, mentaal tot het uiterste gedreven worden, jezelf verliezen in tijd en ruimte, de scherpe geur van aarde en zweet in je neus, schieten, vechten, navigeren, bivakkeren, surveilleren, fysiek pijn lijden, de grenzen van je lichaam en geest overschrijden, volhouden, scherp blijven...scherp blijven...en scherp blijven, zelfs als alles in je schreeuwde om op te geven of als het je laatste adem en je laatste kracht leek.

Ja, ik twijfelde. De training bracht me tot het punt dat ik grondig aan mezelf, mijn capaciteiten en mijn wilskracht twijfelde. Ik vervloekte mijn naïviteit, dat ik had gedacht zomaar een takavar te kunnen worden. Dat ik mezelf in mijn dromen al als één van de beste soldaten van mijn land gewaand had, dienend onder onze prachtige vlag, voordat ik zelfs maar een moment had ervaren wat het werkelijk betekende om dat te worden.

Maar wanneer ik niet meer kon volhouden en wilde opgeven, keek ik om me heen, naar de jongens die ook op instorten stonden. Wij waren individuen op de grenzen van ons kunnen, op de rand van bezwijken. In de eerste weken waren al drie jongens uitgevallen door blessures en totale uitputting. Ik wilde niet de volgende zijn, ik wilde niet falen, dat was voor mij erger dan de kwellende pijn en totale ontredde die ik meemaakte. Misschien was het juist mijn faalangst die me op de been hield, de angst voor de schaamte omdat ik het niet volhield. Ik kon dat niet aan; ik wilde niet dat ze gelijk zouden krijgen dat dit niets voor een meisje was. Dus ik zette door, met alles wat ik in me had en deze volharding werd een diepe reis naar binnen, om te ontdekten dat ik meer in me had dan ik ooit had kunnen voorstellen. Want een mens is niet alleen kwetsbaar, maar is ook veerkrachtig en sterk; we leren, groeien en verleggen onze grenzen. Dit is hoe we overleven, en daar leerden onze trainers ons te overleven. Telkens wanneer ik weer wakker werd en nog steeds daar was, het had overleefd, was ik een dag dichterbij mijn einddoel. Ik troostte mezelf dan ook met de gedachte: "als het je niet doodt, maakt het je sterker". En ze mochten ons niet doden.

Het is niet mijn bedoeling om in dit verhaal me te verliezen in de details van mijn trainingen, die komen vast beter tot hun recht in de verhalen van andere militairen. Ik wil enkel een indruk geven van hoe ik het ervoer en hoe ik die eerste tien weken van onophoudelijke uitdagingen doorstond. Het was een periode van veelomvattende, veeleisende beproevingen, die hun hoogtepunt bereikten in een afsluitende, intensieve survivaltraining in de beboste bergen van Shiraz, waar we aan ons lot overgelaten werden en moesten we

op de vierde dag op een aangewezen verzamelplaats in Marvdasht aankomen.

Ik kwam als vierde aan en ontdekte dat we daar ter afronding mochten rusten door een kamp op te slaan voor een overnachting in de open lucht. Uitgeput van de lange tocht liet ik mijn spullen bij een grote steen achter, maakte mijn slaapplek klaar en ging daarna opzoek naar hout en stenen voor het kampvuur. Aan grote stenen ontbrak het in de omgeving niet. Ik had een vermoeden waar we waren: aan de grote rechte rotsen in de verte te zien, waren we vlakbij de historische ruïnes van Persepolis, op ongeveer 70 kilometer ten noordoosten van Shiraz.

Met het gevonden hout liep ik naar de plek waar het kampvuur klaar gemaakt werd. Het enthousiasme van de jongens om een vuur op te bouwen deed mij aan mijn vaders uitspraak denken: dat het in ons bloed zit, wij zijn oude pyromanen, zoals onze voorvaders de Zoroastriërs. Maar de ruïnes van Persepolis vond hij een hoop oude stenen die niet de moeite waard waren om steeds over op te scheppen en te bezoeken.

Ik legde mijn hout op een hoop bij het vuur en liep stil naar mijn plek. Met een onbeschrijfelijke vermoeidheid zakte ik naast mijn slaapzak tegen de steen, strekte mijn benen languit en leunde achterover om te rusten. Het schemerde tegen de tijd dat ik zat. Ik zat een paar meter verwijderd van de centraal aangewezen plek en keek toe hoe de groep jongens zich langzaam rond het kampvuur verzamelde. Na een tijdje keek ik omhoog; het was donkerder geworden en ik raakte betoverd door de uitgestrekte, duizelingwekkende Melkgeweg. Deze adembenemende vertoning had ik tot dat moment volledig gemist. Ik voelde tintelingen in mijn buik, alsof ik van grote hoogte naar beneden viel. Het was overweldigend om zoveel sterren boven me te zien. Ik sloot mijn ogen om met dat beeld in mijn hoofd tot rust te komen, maar dat mocht niet lang duren; ik hoorde voetstappen naderen, en iemand hurkte naast me neer.

‘Kom je ook bij ons zitten? Het is warmer daar en vast gezelliger dan in je eentje,’ zei hij.

Mijn ogen wilden niet open, maar het was ongeleefd om niet naar hem te kijken. Ik draaide mijn hoofd naar hem toe, zonder hem meteen een antwoord te geven. Het duurde even voordat zijn woorden tot me doordrongen. Toen ik hem begreep keek ik naar de groep jongens, die tot mijn verbazing druk deden. Ik haalde met moeite mijn schouders op; ik had geen reden om niet te gaan, tegelijkertijd leek opstaan op dat moment een uitdaging. Ook had ik niets met die jongens en in de afgelopen weken was er geen tijd voor sociale interactie geweest.

De jongen naast mij stak zijn hand uit, ‘Ik heet Siavash’. Ik pakte zijn hand om mezelf ook voor te stellen. Daarmee trok hij mij meteen overeind, ‘ga mee, jij hoort erbij’.

Overvallen door zijn actie, stemde ik eindelijk toe en liep ik rustig met hem mee en ging naast hem in de kring bij de rest zitten. Wij raakten in gesprek. Siavash kwam ook uit Teheran, was drie jaar ouder dan ik en zat al vijf jaar bij de landmacht. Hij sprak netjes en zuiver Farsi. Ik kon niet uitmaken of dat door zijn beleefdheid kwam of dat hij een bijzondere achtergrond had. Hij

straalde kalmte en een gezond zelfbewustzijn uit. Gedurende ons gesprek vroeg hij niet één keer wat ik daar deed, noch maakte hij opmerkingen over mijn ongebruikelijke keuze als meisje. Op een gegeven moment vroeg hij alleen: 'Hoe lang liep je met deze gedachten rond?' terwijl hij een stuk vlees uit het vuur aan mij gaf.

'Lang,' zei ik, meer wilde ik er niet aan kwijt. Ik vroeg hem niet hoe lang hij dan met zijn gedachten over deze keuze rondliep. Misschien was het voor mij vanzelfsprekend dat een man zomaar kon beslissen om dit werk te gaan doen.

Na mijn antwoord vroeg hij niets meer. Wij keken allebei in stilte naar de geeloranje dansende vlammen van het kampvuur, alsof wij onze opgebrande energie uit het vuur wilden aanvullen.

Onze trainers kwamen ons vertellen dat ze ons op de volgende dag coulant zullen behandelen, mits wij het niet te lang maken. De groep greep dat aan om nog langer bij elkaar te blijven; de grappen werden uit de kast gehaald en ze lachten alsof ze elkaar al jaren kenden. Verhalen over de afgelopen tien weken en de vierdaagse survivaltraining werden uitgebreid verteld en vergeleken, waarbij elk van hen zijn eigen heldhaftige momenten deelde. De gesprekskring bruiste van de levendige anekdotes en bulderend gelach.

Ik zat rustig en luisterde, terwijl ik genoot van mijn bijzonder smakvolle kampvuurthee in de koele nacht van Marvdasht. Zelfs het roet in de thee vond ik lekker. Terwijl ik mijn thee nipte, nam ik de tijd om de groep te observeren. Twaalf jonge soldaten waren we, we hadden stuk voor stuk de onmogelijke training overleefd en waren daar sterker uit gekomen. Het was geen competitie, ook geen teamwerk, nog niet. Al luisterend kon ik horen dat we van alle uithoeken van Iran kwamen, maar ik besepte dat ik niet meer wist wat hun namen waren, op Siavash en Babak, die de thee had rondgeschonken, na. Ik verzamelde energie om te vragen hoe ze heten, maar precies op dat moment, alsof hij op zat te wachten, was een jongen mij voor.

'Zo Roya, zo heet jij toch? Hoe is het om tot nu toe dit mee te maken?'

Ik keek hem aftastend aan, getriggerd door zijn toon. 'Allereerst, hoe heet jij zelf?'

'Kamran.'

'Het is te doen, Kamran. Zoals jij het ook ervaren hebt, denk ik.'

'Hmm, hoe ik het ervaar? Dat denk ik niet! Jij bent best ver gekomen voor een...'. Hij maakte zijn zin niet af.

'Voor een meisje?' vroeg ik met een speelse toon. 'Wel, er van uitgaand dat jij het oprecht wilt weten, kan ik je vertellen dat ik het geweldig vind en het net zo goed ervaar als jij,' Opeens was ik scherp.

'Ik heb begrepen dat je hoge connecties hebt en daarom hier bent, dankzij een uitzondering,' zei een andere jongen.

'En hoe kan ik jou noemen?'

'Mohammad Reza, en ik vind niet dat jij hier hoort.'

Ik krulde toen demonstratief mijn lippen en knikte geïntrigeerd. 'Wow, wat bijzonder dat je zoiets gehoord hebt en het dan ook zo direct deelt, Mohammad Reza! Blijf dat vooral vinden, intussen ga ik door met mijn training. En hoge connecties? Hmm, ik zal dat onthouden, misschien komen zij mij later

van pas! En hoe heten jullie?' vroeg ik vervolgens aan de resterende jongens, om ook het gesprek af te leiden. Het waren Ali, Ramin, Ahmad, Amir, Reza, Asgar en Sohrab.

'Serieus, wat kom je hier doen? Jij gaat dit werk toch niet doen, het is niets voor een vrouw. Ik zou dat niet goed vinden van mijn vrouw...' Ging Mohammad Reza door en sommige jongens in de groep gingen grinnikend daarin mee.

Zoals sergeant Ahmadi had gezegd, had ik verwacht dat ik een keer door de zure appel heen moest bijten en hiermee geconfronteerd zou worden. Als mijn eigen ouders en vrienden daar al zoveel weerstand en reservering voor hadden, hoe kon ik verwachten dat volkomen vreemde jongens, die opeens een vrouw in hun territorium aantreffen, het zomaar goed zouden vinden. Het was tien weken verdacht stil geweest in de groep, ik had dit eigenlijk eerder verwacht. De training zelf had zoveel aandacht en energie van mij geëist dat het mij was ontgaan hoe men naar mij keek. En omdat het voor mij geen punt was, hield ik me daar ook niet mee bezig.

Op die avond had ik op allerlei manieren op die jongens kunnen reageren; vaak ging ik op dergelijke opmerkingen ook in, principieel, omdat ik in mijn vurige jonge geest niet van mening was dat zwijgen of negeren altijd de beste tactiek was. De standaardreactie die ik van mijn ouders op zulke opmerkingen geleerd had was: laat het gaan. Alsof alle vooroordelen, aantijgingen, percepties, vastgeroeste denkbeelden en meningen met laten gaan vanzelf veranderen. Met laten gaan was ik niet zover kunnen komen als waar ik nu zat.

'Wel, heel serieus, ik kom hier hetzelfde werk doen als jij,' reageerde ik. 'Zo simpel is het. Waar maak jij je druk om? Ik pak niets van jou af. En als ik jou zo hoor, zijn jij en ik geen goede match voor in het echt! Dus maak je geen zorgen dat ik jouw vrouw word.' In mijn gedachten had ik mijn oordeel over hem gelijk klaar, hij moest traditioneel religieus zijn. Zo één bij wie de man-vrouw verhouding er ergens in zijn kindertijd met de paplepel ingegoten was en sindsdien er geen verandering meer in gekomen was.

'Estaghfar Allah – vergeef mij God, hoe durf je, je moet je schamen!' reageerde Mohammad Reza meteen en hij stond demonstratief op om te gaan slapen.

Ik keek hem na, 'Waarvoor?' en haalde mijn schouders op, ik had maling aan hem.

In de daarop volgende seconden volgden de andere jongens hem naar hun slaappleaatsen. Siavash en Babak bleven achter.

'Jij bleef rustig!' zei Siavash geamuseerd toen het rustig werd.

'Hun mening is voor mij niet relevant. En ik hoef me nergens voor te schamen, ik doe niets verkeerd.' Ik wilde het daarmee afdoen en opstaan, maar woorden stroomden uit mijn mond. 'Wat is er toch met jullie mannen dat jullie alles in de wereld voor jezelf willen? Het is makkelijk zo, niet? De bruta...' Mijn vermoedheid was mijn hoofd aan het overnemen. Ik had mezelf nooit zo horen praten, zelfs niet als mijn vrijgevochten vader me eens de les las.

Siavash en Babak keken geamuseerd, maar verbaasd, naar elkaar.

‘Wel, als ik niet te brutaal overkom, mevrouw, ga ik daar liever niet op in! Het lijkt mij beter om nu te gaan slapen,’ zei Babak plagend. ‘En trek je er niets van aan, ze willen zich laten gelden. Het went vanzelf.’

Ik hoorde hem voor het eerst duidelijk tegen mij praten. Hij had een accent uit West-Iran, Kermanshah. Ik haalde mijn schouders op en stond toen ook op, zonder nog naar hem of Siavash te kijken.

‘Je vergist je misschien Roya,’ zei Siavash met een lichte grijns, ‘wij willen niet alles voor onszelf en ons leven is niet persé gemakkelijker dan dat van vrouwen. Het is alleen anders, wij hebben ook onze sores.’ Ook hij stond op en begon in de richting van zijn slaapplek te lopen.

Zonder op hem te reageren, keek ik hem na. Nadenken over wat hij zei kon ik niet meer, het hoefde ook niet, het was wat het was en ik voelde dat het goed zat met Siavash. ‘Welterusten,’ zei ik dan.

Ons de dag daarna om 08:00 uur wakker maken, was een koninklijke behandeling, alsof we dagen hadden kunnen geslapen. Na een korte opwarming en ontbijt vertrokken we richting de kazerne. Op de kazerne kregen we de tijd om ons op te frissen om daarna in de kantine door de officieren toesproken te worden.

Na weken kon ik mezelf eindelijk weer in de spiegel zien: afgefallen, vies en uitgeput. Na het douchen knapte ik iets op. Ik kleepte me snel om en liep naar de kantine om bij de groep van Siavash en Babak te gaan zitten. Zij zagen er ook beter uit. Er heerste een zacht geroezemoes in de zaal, vergezeld door een aangename, appetijtelijke geur. Niemand verwachtte iets bijzonders te eten te krijgen na onze ervaring van afgelopen weken. Maar op die dag werden wij plots bediend met Abgusht – stoofpot. Onze officieren vonden dat wij het verdiend hadden om een stevige voedzame maaltijd te krijgen. En dat was de lekkerste Abgusht die ik in mijn leven gegeten had.

Terwijl we ons gretig tegoed deden aan dat verrukkelijke Abgusht, arriveerde kolonel Majidi in de kantine om ons toe te spreken. In de afgelopen weken had ik hem zelden gezien.

‘Gefeliciteerd met het behalen van de eerste fase van jullie training. Ik zie dat er twaalf man, elf man en een dame, over zijn. Ik had minder verwacht, ik ben onder de indruk!’ begon hij na ons eerst een poosje geobserveerd te hebben. ‘Jullie krijgen de komende twee dagen vrij om te rusten. Daarna begint het volgende niveau van de trainingen. Wat die trainingen zijn en hoe dat precies uitgezet wordt, krijgen jullie in de volgende weken vanzelf te zien. Let op, dat jullie tot zover gekomen zijn betekent niet dat jullie niet meer kunnen uitvallen. Succes mannen...en dame.’ Zijn blik naar ons droeg een verborgen compliment in zich.

Daarna vertrok hij meteen, hij rekte nooit de tijd en gebruikte geen onnodige woorden; zijn boodschap vertelde hij dan ook altijd kort en bondig. De mensen moesten snel zien te begrijpen wat hij bedoelde. Mijn gedachten richtten zich terug op de groep en op de vrije dagen. Ik had het concept vrije tijd in de afgelopen weken verlerd en vroeg me af wat ik in de komende twee dagen zou doen. Het voelde ineens als een zee van tijd. Eén van de jongens riep dat hij de gehele twee dagen ging slapen, omdat hij het na zo’n zware training en eten van Abgusht onmenselijk vond om wakker te blijven. Iedereen be-

aamde dat en men ging in groepen door met hun gesprekken onder het genot van het eten. Onze trainers lieten ons daarna aan onszelf over. Voldaan van mijn zalige maaltijd, werden mijn ogen steeds zwaarder en mijn benen konden bijna geen stap meer zetten. Het was of gelijk naar mijn tent lopen of daar ter plekke in slaap vallen.

Terwijl ik later door de gang naar buiten liep, hoorde ik opeens mijn naam geroepen worden.

‘Heb je even tijd, Danesh?’ vroeg kapitein Azad.

‘Ja, kapitein.’

‘Ik wilde weten hoe het met je gaat?’

‘Goed, kapitein!’

‘Jij hebt tot nu toe een goede indruk op ons en de kolonel gemaakt. Ik moet zeggen dat wij eigenlijk heel benieuwd zijn hoe jij het verder brengt. En dit bedoel ik positief.’

‘Dat is fijn om te horen kapitein en ik hoop hetzelfde voor de rest.’

‘Ja ja, ik vraag het ook aan hen, geen zorgen!’ reageerde hij. ‘Pak je rust Danesh, dat heb je nodig, want de volgende trainingen zijn niet minder intensief.’

Ik weet nog dat ik met die woorden in mijn hoofd, trots dat ik de eerste fase van mijn zware trainingen en de voorspelde gemene opmerkingen had doorstaan, naar mijn tent liep, daarbinnen mijn schoenen uittrok en onder de deken op mijn veldbed kroop. Pas de volgende middag werd ik wakker.

En daarna? Er was geen twijfel meer in mijn hoofd; beslister dan eerder trok ik me op aan elke nieuwe uitdaging, of het nu ging om de fysieke beproevingen, de mentale strijd of de verbale aanvallen. De ups en downs kwamen en gingen, maar ik bleef standhouden, liet me niet afleiden door twijfels en richtte mijn blik op wat ik wilde bereiken en de mensen die mij positief beïnvloedden. Stap voor stap, week na week, training na training, ging ik verder, wat er ook kwam...

4

2003

‘Wakker worden, Roya djan...Roya, word wakker mijn liefje, dit is zo erg!’

Roya voelde haar moeder steeds aan haar schudden. Zij was na maanden weer thuis. Haar moeders stem klonk triest, zij snikte.

‘Zij hebben Irak aangevallen, het is oorlog....mijn god, het is weer oorlog,’ zei zij toen ze Roya’s ogen open zag gaan. ‘Kom mee, dit is zo erg. Wat moeten we doen?’

Roya had op een paar rustige weken thuis gerekend, het was Norouz – Iraans nieuwjaar. De oorlogstrommels hadden al maanden geroffeld, het hing in de lucht. Iraq van Saddam Hoessein, het laatste socialistisch bolwerk in de regio, en de VS zaten elkaar al jaren dwars. Irak kon gemakkelijk één van de zoveelste staten van de Sovjet-Unie zijn geweest, als zij geen Arabieren waren en rassen-technisch niet veel anders dan de Russen.

Onder Saddam’s regime was Irak een lastig buurland voor Iran en een lastig land in de regio. Hij dwarsboomde de overleggen in de regio waar hij kon; hij wilde geen Zuidwest-Azië Unie, maar wel een sterke Arabische Unie en een sterk socialistisch Irak. Hij was tegen de Joden en Israël, tegen de Perzen, tegen de Koerden en tegen de Turken. Maar niemand begon een oorlog tegen hem. Niemand viel zijn buurland aan omdat hij lastig was. Uit de as van een door oorlog verwoest land wordt uiteindelijk wel iets nieuws opgebouwd, maar pas als het met bloed en tranen van het volk betaald is. Men wilde een rustige, welvarende regio opbouwen, waar de oude wonden uit de koloniale tijden en oorlogen genazen, waar sektarische, religieuze, ideologische en nationalistische conflicten ruimte maakten voor welvaart, samenwerken, industrialisering, handel, culturele en sociale uitwisseling.

Saddam Hoessein werd vaak genegeerd, getolereerd en zelfs regelmatig uitgenodigd om aan de overleggen mee te doen. De massavernietigingswapens die hij tegen de Koerden had ingezet, waren door de buurlanden en de VN opgeruimd. Het was voor Saddam óf daarmee akkoord gaan óf nog een keer een nederlaag ondergaan. Maar een overtuigde despoot laat het niet daarbij, hij werd misschien zelfs te lastig voor sommige landen in de regio.

Roya liep haar moeder na naar de woonkamer, waar de tv luid aanstond. Haar vader stond met zijn leesbril op de punt van zijn neus en zijn handen achter zijn rug voor de tv, naar de beelden van de inval in Irak te kijken. ‘Zij hebben hem te pakken, die schoften.’

Op dat moment was het niet duidelijk wie hij “de schoften” vond, Saddam en zijn regime of de VS en de Europeanen. Haar moeder ging op de rand van de bank zitten en keek huilend naar de beelden. Roya wisselde haar blik van de beelden op tv naar haar moeder en terug.

‘Ze willen zijn olie hebben en kunnen zo’n sterke man niet tolereren. Ze willen ons allen innemen en weer de baas over ons spelen. Waarom laten ze ons toch nooit met rust?’ zei haar moeder snikkend.

Er hing een zware stemming in het huis, zo vroeg in de ochtend. Om uit die scene te stappen, een nachtmerrie in wording, vroeg Roya of zij thee zou zetten. In de keuken stond de samovaar zachtjes te pruttelen, haar moeder had al thee gezet. Roya schonk drie kopjes in en liep met een dienblad met de kopjes en wat te eten terug naar de woonkamer. Daar stond haar vader nog steeds voor de tv en haar moeder zat te huilen en te vloeken. Met twee kopjes thee en een bordje eten, nam Roya plaats naast haar op de bank. De beelden waren heftig, grote gebouwen stonden in vlammen en rook, de lucht was nog donker en toch gloeide Bagdad rood. Er waren geen beelden van de gewone Irakees op tv, de gewone man of vrouw die niets met Oost tegen West en de zogenaamde massavernietigingswapens te maken had, die roerloos, ademloos, machteloos, angstig en boos zijn land overgenomen zag worden. Alleen het machtsvertoon van de aanvallende coalitie werd getoond.

Op de tv werd een persconferentie van de Iraanse premier aangekondigd. Een paar minuten later was hij in beeld. Volgens hem zou Iran een neutrale positie in deze oorlog aannemen en politiek noch militair steun verlenen. ‘Een oorlog als dit is niet wat wij hier en nu nodig hebben, wij willen geen oude wonden openen in onze regio, wij kunnen ons niet weer chaos en stress veroorloven. Wij willen een...’

‘Moet je hem horen! Gedurfde woorden voor zo’n Amrikai – Amerika liefhebber! Als hij het echt meende, dan had hij deze inval tegengehouden. Ge-loof hem niet, hij gaat straks gewoon bij Bush en zijn andere bazen braaf doen,’ zei haar vader met een bittere toon en keerde meteen de tv de rug toe. Voor hem was het gedaan en klaar met deze poppenshow, zoals hij het noemde. ‘Die westerlingen leven nog in hun grootheidswaanzin. Ze denken dat ze, wanneer ze willen, landen kunnen aanvallen, uitbuiten en leegzuigen. Onrust en verdeeldheid zaaien is hun exportproduct. Wat denkt onze premier hier in te brengen te hebben? Niets, alles wordt door hen bepaald, hij heeft niets te zeggen, anders had hij het tegen moeten houden...’ En hij mompelde verder en zachter terwijl hij met zijn leesbril in zijn gebalde vuist wegliep.

‘Eerst zetten ze hem tegen ons op, en nu ze hem niet meer nodig hebben vallen ze hem aan,’ vervolgde haar moeder daarop.

Rustig knabbelde Roya aan wat noten en haar opgerold platbrood met schapenkaas en nam slokjes van haar zoete thee. Zij probeerde haar gedachten in deze chaos te ordenen. Zo’n oorlog had zij nog niet bewust meege-maakt. Volgens haar moeder was zij tijdens de kortstondige oorlog tussen Iran en Irak geboren, toen Irak in de onrustige beginjaren tachtig Iran aan-viel. Het leek erop dat Saddam toen het oude grensgeschil tussen hun landen en zijn nederlaag bij het Verdrag van Algiers op zijn manier opnieuw wilde oplossen, en het liefst de olierijke provincie Khuzestan van Iran ook innemen. Het liep uit op een heftig grensconflict en werd snel opnieuw de kop inge-drukt. Daarna werden de twee landen weer afstandelijk tegen elkaar en het onderlinge verkeer werd beperkt. Irak beschouwde Iran als een kapitalisti-sche, ouderwetse monarchie, waarvan het volk door het Westen omgekocht

leek, terwijl Iran Irak als te socialistisch en Russofiel zag. Twee sterke, tegen-gestelde statements uit de Koude Oorlog.

'Saddam is toch geen klein kind dat hij zomaar tegen ons opgezet kan worden; wij zaten elkaar al jaren dwars,' zei Roya om iets te zeggen te hebben tegenover het continue, vreemde gesnik en de negativiteit van haar ouders.

Haar moeder wuifde haar woorden met een denigrerend gebaar weg, stond op en liep naar de Haftseen-tafel om zich daarmee bezig te houden.

'De val van Saddams regime zal een ander tijdperk in Irak en omgeving in-luiden. Het is wachten op een ramp. Die man wist hoe een moeilijk land in het gareel te houden,' reageerde haar vader vanaf de eettafel.

Roya luisterde rustig naar hem, zonder een reactie te geven. "In het gareel houden" klonk niet positief, en Saddam was nog niet eens gevallen; hij bevond zich nog ergens in Irak. Roya haalde figuurlijk haar schouders op, denkend dat haar vader het beter zou weten, en staarde weer naar de tv. Hoezeer hun premier ook zijn best deed om op de tv uit te leggen dat dit een ongewenste oorlog was, des te meer keerden haar ouders zich tegen hem. Zij toonden weinig vertrouwen in hem; hij moest blijkbaar een kant kiezen en het liefst onmiddellijk de oorlog en de Amerikanen veroordelen. Het was een vreemde ervaring voor Roya om haar ouders zo te zien reageren: alsof de namen Amerika en Saddam samen iets vreselijks, woedends en mysterieus bij hen opriepen, iets uit een lang verleden, dat zij nog niet had meegemaakt.

De tv bleef aanstaan en de beelden van bombardementen en brandende gebouwen in Bagdad werden steeds herhaald. Roya's vader had zich teruggetrokken naar zijn werkplek en haar moeder deed bij vlagen alsof haar eigen vader en huis waren aangevallen. De stilte tussen de tranen en het gekreun van haar moeder, de onaangename beelden op tv en de passief-agressieve stilte van haar vader voelden zwaar. Roya stond op en liep naar de Haftseen-tafel en snoof diep aan de witte hyacinten en de narcissen die haar moeder op de tafel geschikt had. De tafel was prachtig gedekt, met zorgvuldig gerangschikte items in kristallen schalen met gouden randen, verspreid over het oppervlak. Aan het hoofd van de tafel stonden statig een grote spiegel en twee kandelaars. Haar moeder had de kaarsen aangestoken om, zoals ze zei, wat licht te brengen in deze sombere tijd. De spiegel en de kandelaars, afkomstig uit haar bruidsschat, stonden volgens de traditie ook op haar trouwdag aan het hoofd van de tafel, als symbolen van licht, eerlijkheid en warmte.

Roya bleef een tijdje naar de gedekte tafel kijken. Zij had zich verheugd op een paar weken thuis te zijn om met haar familie de Norouz te vieren. Haar opleiding was een paar maanden geleden compleet en succesvol afgerond en zij was samen met Siavash, Ali, Ramin en Babak, in een operationeel team geplaatst. Zij hadden het verdiend om takavars genoemd te worden, vijf topgetrainde soldaten in dienst van de landmacht, klaargestoomd voor speciale operaties. De afronding van hun opleiding werd toen op de kazerne gevierd, in het bijzijn van hun families. In hun formele uniformen opgesteld op het centrale plein, werden zij door kolonel Majidi één voor één benoemd tot commando der speciale eenheden van de Koninklijke Landmacht van Iran. In zijn afsluitende toespraak had de kolonel met zijn kenmerkende flair gesproken over de ontberingen en uitdagingen die deze jonge soldaten hadden

doorstaan om op dat punt te komen. Hij prees daarom hun doorzettingsvermogen, intelligentie en toewijding, en vroeg hen om onbevreesd, maar wijs te handelen. Hij benadrukte dat hun werk, in tegenstelling tot wat velen denken, niet alleen om geweld en oorlogvoering draaide, maar om intelligentie, precisie, eer, moed en dienstbaarheid.

Door die opleiding hadden uitdaging en doorzettingsvermogen voor Roya een geheel nieuwe betekenis gekregen. Zij sloot haar ogen en met een lichte grijns dacht zij aan de eindmars terug naar de kazerne in Shiraz. Ze had gedacht dat ze tegen die tijd een goede conditie had opgebouwd en dat niets meer haar te zwaar zou vallen, maar die eindmars was een beproeving op zich. De trots in de stem van de kolonel toen hij zei dat hij op hen durfde te rekenen voor de bescherming van het land en het volk, klonk nog na in haar hoofd en verdreef die pijn. Samen met majoor Nikan had hij hen toen één voor één gefeliciteerd. Roya voelde opnieuw de trots die ze toen had gevoeld, met opgeheven hoofd staand op haar plaats; ze had het einde bereikt, haar zwakheden overwonnen en was nu een trots lid van de speciale eenheden, tegen alle verwachtingen, afkeuring en onmogelijkheden in.

Het mooiste van de dag werd hen aan het eind gepresenteerd; voordat zij naar hun families zouden gaan om een klein feestje op de kazerne te vieren, had de kolonel een verrassing voor hen. Shahbanu Farah Pahlavi was speciaal naar de kazerne gekomen om de plechtigheid bij te wonen en de nieuwe lichterling persoonlijk te feliciteren. Dat was hoogst uitzonderlijk, na het overlijden van haar man was zij niet meer bij militaire plechtigheden aanwezig geweest. Het moment dat zij naar de groep liep en hen één voor één een hand gaf en met hen een praatje maakte, zal Roya nooit vergeten. De mooie, elegante, intelligente en lieve Shahbanu Farah keek trotser dan Roya uit haar ogen toen zij tegen haar zei: 'Geweldig om jou in persoon te ontmoeten, korporaal Damesh. Ik heb veel over je gehoord.'

Met deze mooie herinneringen in haar hoofd gegrift, nam Roya een diepe teug geurige lucht in en keek weer naar de kamer. De dramatische sfeer in het huis en de vreselijke beelden op de tv waren in schreeuwend contrast met haar gedachten. Daarom besloot zij te gaan hardlopen, zij wilde wat frisse lucht opsnuiven. Snel trok ze haar sportkleding aan en sprong naar buiten.

De straten waren nog nat van de regen van de afgelopen nacht, en ze genoot van de geur van de natte aarde en de vochtige lucht. Met een hoog tempo koos zij de lange groene boulevard richting de bergen, steeds verder en harder, totdat haar pols een hartslag van 180 aangaf. De zachte, frisse lentelucht werkte als doping, en ze kon haar hoge tempo moeiteloos volhouden. Maar in haar hoofd ging van alles om; de oorlog was een probleem, wat hen misschien te wachten stond was een probleem. Roya was nog maar een paar keer operationeel ingezet, in Afghanistan, waar na de inval van de VS, de Taliban met alle mogelijke middelen op afstand gehouden moest worden en niets van hun gedachtengoed naar Iran mocht overwaaien. Nu dreigde er een nieuwe oorlog. De woorden van majoor Nikan speelden door haar hoofd: "Met deze oorlog openen ze de doos van Pandora. Er broeit van alles in Irak wat tot nu toe onzichtbaar was. Dit gaat onze regio destabiliseren!" De vraag hoe de VS zich kon veroorloven om zoiets in andermans regio te gaan doen,

werd echter door iedereen, van de majoor tot de minister president, steeds ontweken.

Toen ze na een uur hardlopen en wat openluchtoefeningen terugkwam, zag Roya dat hun voordeur in het appartementencomplex plots was omringd door tien paar schoenen. Zoveel bezoek was vroeg voor de tijd van het jaar. Zoiets gebeurde pas na de jaarwisseling, wanneer traditiegetrouw de jongeren in de familie de ouderen bezochten, wanneer de beste kleren en schoenen aangetrokken werden en kinderen smachtend op een eeydie – nieuwjaarscadeau – wachtten. De vader van Roya was inmiddels de oudste oom in de grote familielijn van zijn kant. Hij was het enige nog levende kind van zijn ouders, de jongste tussen twee broers en drie zussen. Ieder Norouz was hun huis daardoor voor twee weken lang het toneel van warme, plechtige en drukke gelukwensen voor het nieuwe jaar. Wat Roya daar zag, was echter nog te vroeg.

Zij twijfelde even of zij naar binnen wilde gaan. Haar moeder mocht dan graag willen dat ze zich meer mengde in het gezelschap van familie en bezoekers, maar onder die omstandigheden voelde zij zich niet op haar gemak om met een grote groep bezoek geconfronteerd te worden. Het langdurig zitten en thee drinken met alle neven, nichten, ooms, tantes, oudooms, tantes van de vrouw van de oom, en hun kinderen was überhaupt niet haar ding. Ze bleef een tijdje achter de deur staan, starend naar de schoenen. Met een zucht en tegenzin stak ze haar sleutel eindelijk in het slot en opende de deur. Zodra zij binnenstapte, en alsof iedereen op haar zat te wachten, viel eerst een af-tastende stilte, waarna meteen met een gejuich geroepen werd: 'Onze korpora-al is hier, we moeten met haar praten!'.

Alle aandacht richtte zich gelijk op haar en voordat Roya het wist, werd zij joviaal begroet, omhelsd en naar binnen getrokken. Dat was wat zij juist wilde vermijden, omdat ze wist wat dat betekende. Het liefst zou ze meteen naar haar kamer gaan en uit het zicht verdwijnen, maar dat was niet meer mogelijk. Nu moest zij haar lach opzetten en zichzelf beleefd en blij bij de gasten voegen. Dat kon uren duren, misschien zelfs dagen. Niemand kon zeggen of hun gasten wel of niet bleven logeren, vaak was dat wel zo. Met tegenzin liep Roya met de gasten mee naar de zitgedeelte; haar kleine achterneven renden met een poging tot een militair saluut naar haar toe, terwijl haar vader met zijn armen op zijn rug alles overzag en op de achtergrond de televisie nog steeds over de oorlog raasde. Roya kreeg geen tijd om zichzelf te gaan opfrisen, zij moest gelijk bij hen gaan zitten en de storm van vragen liet niet lang op zich wachten. Niemand vroeg hoe het met haar ging, zij wilden meteen weten wat zij van de oorlog vond en of Iran ook erbij betrokken zou worden en haar buurland zou gaan bombarderen en uitmoorden. De storm van vragen was zo groot dat zij zelfs moeilijk haar antwoorden kon afmaken.

'Gaan wij blind die yankees volgen en meevechten?' hoorde Roya op een gegeven moment. Het was een nieuwe stem tussen de anderen, van ergens achter haar. Toen zij zich omdraaide, zag zij iemand afgelegen aan de eettafel zitten. Zij had hem nog niet gezien en zelfs dan had zij hem niet meteen herkend. Het duurde heel even voordat zij doorhad wie daar zat: haar oom, eigenlijk de neef van haar moeder, maar hij werd als een oom beschouwd.

Het was lang geleden dat ze hem gezien had; hij leidde een druk leven als succesvolle zakenman in de energiewereld, met veel werk en zakenreizen binnen en buiten Iran. Ruim twintig jaar geleden had hij zijn eigen bedrijf opgezet, toen het beleid om het land geleidelijk van olieafhankelijkheid af te helpen werd ingevoerd.

Het viel Roya op dat hij veel ouder leek; zijn dikke bos haar was niet meer zwart. Ze liep naar hem toe, armen wijd voor een omhelzing en begroeting. Sinds haar kindertijd had Roya een warme band met hem, met vele herinneringen aan op zijn schoot zitten en liedjes zingen, eindeloos spelen in zijn immense huis en tuin en met hem en zijn gezin regelmatig naar de bergen gaan om te kamperen. Hij had Roya geleerd te vissen in wilde rivieren van de Alborz-gebergte, op wild te jagen en te overleven in de koude bergnachten.

Warm, maar scherp en serieus keek hij Roya aan. Zijn slappe omhelzing voelde echter niet fijn bij haar. Zij trok zich verbaasd terug zonder het te laten merken.

‘En? Wat denkt mijn lief klein konijntje?’ Hij noemde haar nog steeds zo.

‘Ik weet het niet, oom.’

Zijn blik werd argwanend. ‘Jij weet het niet, korporaal? Wat bijzonder!’

Roya keek in zijn donkere ogen, op zoek naar een glimp van zijn eigen gedachten. Hij was een scherpzinnige man en hij vroeg dingen niet zomaar; eenvoudigweg zeggen dat ze iets niet wist, zou daarom niet genoeg zijn. Toch wilde Roya het liefst niet over de oorlog praten, of hij haar zou geloven of niet was daarom niet relevant. Er waren andere dingen die zij wilde weten, en zij wilde hem over haar opleiding en ervaringen vertellen.

Hij doorzocht haar blik ook, zijn ogen onderzoekend. Door haar volharding, werd zijn blik langzaam zachter en zijn veelzeggende glimlach normaal. Met een oprechte warmte vroeg hij dan hoe het met haar ging en vroeg Roya om naast hem te gaan zitten en over alles wat ze in de afgelopen tijd hadden meegemaakt te praten, totdat de avond langzaam viel.

De moeder van Roya had uitgebreid voor de gasten gekookt, zoals iedere Iraanse vrouw van haar generatie gewend was om onverwachts veel gasten te ontvangen en in staat te zijn uitgebreid voor hen te koken. De jaarwisseling was de volgende dag vroeg in de ochtend en het was duidelijk dat ze het met veel gasten in huis gingen vieren. Iedereen zat in groepjes bij elkaar, sommige in gesprek over de dagelijkse zaken, anderen nog steeds over de oorlog en de krachten achter de schermen. Hoewel het niet zo erg meer was als Roya aanvankelijk had gedacht, besepte ze die dag dat het misschien tijd was om haar eigen appartement te zoeken als ze niet steeds met zulke situaties geconfronteerd wilde worden. Bijna 23 jaar oud, vond ze dat het tijd was voor een eigen, onafhankelijk leven. Met die gedachten in haar hoofd, glimlachte ze af en toe naar de gasten en beantwoordde ze beleefd hun vragen, terwijl ze hielp met het dekken van de tafel. De blikken van gasten naar haar bleven echter nieuwsgierig, soms zelf met ingehouden behoefte om haar, als een militair, op de oorlog aan te spreken. Daardoor voelde Roya zich als een vreemde in haar eigen huis, hoe hard ze ook haar best deed om hun vragen zo kalm en bedachtzaam mogelijk te beantwoorden. De tijd hielp ook niet mee, het was alsof de minuten hun eigen tempo bepaalden en zich met moeite richting de

jaarwisseling rekten. Totdat zij heel zachtjes een bericht op haar telefoon hoorde binnenkomen: 'Moet jij ook je huis uit...nu?' Het was Ali, als een redende engel.

In hun traditionele stamcafé in het centrum van Teheran, vlakbij het grote Farah-park, vonden Roya en Ali elkaar; met een goed gevoel voor een noodzakelijke ontsnapping uit hun huizen. Wachtend op Siavash was Ali al voorgedaan om zijn hart te luchten: sinds het nieuws over de oorlog hilde zijn moeder aan een stuk door en bad tot alle twaalf Imams dat het ophoudt. '...Zij lijkt soms nog diep in haar denkbubbel vast te zitten. Wat kunnen de heilige twaalf Imams nou vanuit hun graf aan zoiets doen? Ik bid zelf ook iedere dag, ik ken de Koran uit mijn hoofd, ik heb alle respect voor onze profeet, Imam Ali en Imam Hoessein, maar ik heb geen illusies over de realiteit van het leven en oorzaak en gevolg.' Hij schudde zijn hoofd.

Ali, net zo oud als Roya, stamde via zijn moeder van een lange lijn sjiiitische geestelijken af. Zijn moeder was een strenge moslima; streng voor zichzelf en streng voor haar kinderen, strenger dan haar man. Ali leek veel op hem vond zij, en niet vroom genoeg. Zij zag Ali liever in de voetsporen van haar eigen vader treden en in Qom theologie gaan studeren.

'Mijn vader is in de oorlog tegen Irak omgekomen,' vervolgde Ali. 'Mijn moeder was tegelijk gebroken en trots. Zij was pas 21 toen. Zij liet op zijn overlijdensposters groot afdrukken dat hij een ware martelaar in de rechtvaardige strijd tegen het kwaad was.' Ali probeerde dat met zijn handen in de luchtte te verbeelden. 'De posters werden overal in onze wijk opgehangen en zijn rouwceremonie werd druk bezocht door iedereen uit onze wijk en omstreken. Mijn vader was een geliefde man in onze wijk.' Hij grijnsde tevreden voordat hij verder ging, voor even leek hij zijn vader te verbeelden. 'En nu huilt mijn moeder onafgebroken, met de opgevouwen overlijdensposter van mijn vader in haar armen. Ik weet niet of het is omdat zij weer aan zijn dood moet denken, of om het lot van haar mede Moslimbroeders in Irak. Alleen het sjiiitische deel natuurlijk...begrijp je mij!'

Roya knikte glimlachend en geamuseerd over zijn achtergrond.

Ali nam een slokje van zijn frisdrank en leunde achterover op zijn stoel. 'Zij is ontroostbaar, voor het eerst heb ik haar niet kunnen kalmeren. Om eerlijk te zijn kon ik niet meer thuis blijven en haar onvermoeibare klaagzang aanhoren. Ik weet het...kijk me niet zo aan. Ik had toch bij haar moeten blijven. Maar het ging niet meer.' Zij laatste zin sprak Ali zuchtend uit.

Roya had niets gezegd, alleen naar hem geluisterd. Zijn ongelukkige combinatie van wanhoop en schuldgevoel was niet onzichtbaar. Ali stopte en keek om zich heen in het café. Er was letterlijk geen plek meer om te zitten en het was door het vele lawaai moeilijk elkaar te verstaan. Het café was op die avond speciaal voor de jaarwisseling volgeboekt. Niets wees erop dat er een oorlog naast Iran was gestart. De zorgeloze gasten, jong en oud, rekten de tijd tot de jaarwisseling met dineren, drinken, zingen en dansen, totdat ze letterlijk niet meer konden staan.

Roya en Ali zaten aan een kleine tafel met drie bemachtigde stoelen in een donkere hoek, die zij als gunst van de eigenaar van het café mochten inpikken omdat hij hen goed kende. Als zij op verlof waren spraken Roya, Ali en Siavash vaak af om in het grote park te trainen en in dit café te ontbijten. Het was hier waar zij steeds, stukje bij beetje, de diepe, mooie of donkere kanten van elkaar en hun families leerden kennen.

Siavash arriveerde pas een uur later en excuseerde zich na een korte omhelzing van Roya, dat hij lang op zich liet wachten. Hij woonde in het noorden van Teheran, een deftige maar doodsaai buurt ver uit het hart van de stad en ver van al het leuke, zoals hij het zelf beschreef. Er was niets saais aan Niaravan, het was een van de mooiste wijken van Teheran. Hij legde uit dat hij onderweg naar hen lang in de file zat. De files op de oudejaarsavond in Teheran waren dodelijk vanwege de straatmarkten en de shoppende menigte.

Ali nam Siavash mee in zijn geklaag over de situatie bij hem thuis en waarom hij nu liever met hen in dit café zat dan thuis. Siavash luisterde naar hem met zijn gebruikelijke kalmte en geduld. Soms gingen zijn wenkbrauwen omhoog en soms lachte hij diep. 'Ik ben jaloers op jullie dat jullie tenminste uit de drukte van jullie huis wegvlugten. Ik ontvlucht de stilte van mijn huis. Ik ben blij dat je mij berichtte om hierheen te komen,' zei hij en vertelde dat zijn moeder en zijn oudere zus met haar man en kinderen voor de komende twee weken weer in het buitenland waren. De laatste jaren reisde Siavash niet meer mee, hij had genoeg gezien en vierde bovendien de Norouz liever thuis, in zijn eigen land.

Gefascineerd luisterde Roya naar hen; beide werelden waren vreemd voor haar, twee uitersten en zij zat niet eens ergens tussenin. Waar zij was opgegroeid, werd zelden positief over een religie gesproken, laat staan over de Islam, en reizen en geld aan leuke dingen in het leven spenderen werden als verspilling beschouwd. Hun zeldzame tripjes waren dan ook binnenlands en spontaan van aard, besloten in een zucht naar onmiddellijke rust. Ze duurden vaak niet langer dan drie of vier dagen en dan was het weer tijd om terug te keren naar arbeid en discipline. Roya ving steeds delen van het gesprek tussen Ali en Siavash op en raakte daardoor verdwaald in haar gedachten over reizen naar Europa, over het ruilen van families om te kunnen ontsnappen, over het geloof, vroomheid en natuurlijk ook over de leuke meisjes in het café, die zij vervolgens negeerde en aan de jongens overliet.

Siavash tikte Roya op haar hand en trok haar uit haar gedachten. 'Voordat ik het vergeet, ik heb goed nieuws en minder goed nieuws. Ik begin met het goede nieuws. Babak belde mij vandaag uit Kermanshah, hij klonk een beetje bezorgd, Kermanshah is wel erg dichtbij Irak! Maar hij had ook leuk nieuws, en dat is dat hij zich gaat verloveren. Wij worden binnenkort uitgenodigd voor zijn verlovingsfeest in Kermanshah.'

Het nieuws van de verlovingsfeest van Babak was geen verrassing. Als er iemand was waar hij steeds over praatte, waar hij alles voor wilde kopen, waar hij zijn leven voor wilde geven, was het Sima, zijn vriendin en de grote liefde van zijn leven. Het minder leuke nieuws was wat zij vanaf het moment dat in hun kazerne gefluisterd werd, vanaf het moment dat Roya de beelden op tv zag,

verwacht hadden: zij moesten paraat staan voor mogelijke inzet in Irak, tegen alle statements en beloftes van de politici in.

Om hun paraatheid te vieren bestelden zij avondeten en in de lange tijd dat zij op oudejaarsavond op hun eten moesten wachten, praatten zij door over wat zij hoopten dat het nieuwe jaar voor hen zou brengen. De tijd vloog voorbij en als Ali niet naar zijn horloge had gekeken, waren zij niet op tijd terug naar huis voor de jaarwisseling. En op dat moment van het jaar hoor je bij je familie te zijn. Ali drong er op aan om Siavash met zich mee te nemen, hij kon het niet accepteren dat hij de jaarwisseling alleen thuis zou doorbrengen. Hij wist van geen wijken totdat Siavash uiteindelijk instemde.

5

Naast wat ik zelf op de dag van de Amerikaanse inval in Irak in mijn ouderlijk huis meemaakte, herinner ik mij talloze andere bijeenkomsten thuis of bij familie, waar politieke gesprekken en discussies over ons land en de regio centraal stonden. Vaak werd het westen, vooral Engeland en Amerika, als hoofdschuldigen voor de vele problemen aangewezen. Men sprak onvermoeibaar over (neo-)imperialisten, koloniale uitbuiters, de staatsgreep tegen dr. Mossadegh's regering in 1953, manipulatie van ons land tijdens de Koude Oorlog, kartelvormingen en verloochening van onze koning eind jaren zeventig, hun gewetenloze kapitalisme, opleggen van hun dollars aan de hele wereld tot intriges tegen onze potentiële unie. Bij de inval in Irak was men overtuigd van de agressieve en achterbakse motieven van de VS om in het Midden-Oosten, en zelfs in het hele Euraziatische continent, chaos te willen creëren om hun wereldwijde hegemonie te behouden. Met een solide kennis van de geschiedenis kunnen we zeggen dat er een kern van waarheid in al hun woorden zit, maar hoever willen we ons laten meevoeren? Moeten we toestaan dat het ons denkvermogen volledig beheerst, zonder ruimte te laten voor een andere kijk op complexe geopolitieke kwesties?

Mijn geboorte-eeuw was getuige van ingrijpende gebeurtenissen: de Russische Revolutie, de opkomst van communisme en zijn totalitarisme, twee wereldoorlogen en het einde van de oude orde, het einde van het kolonialisme en de intrede van het moderne leven zoals wij dat kennen. We kunnen daar gerust de grootschalige ontdekking van olie in de door kolonialisme, despotisme en incompetente lokale bestuurders achtergestelde gebieden ook aan toevoegen. De geopolitieke krachten die de ontdekking van olie veroorzaakte, zijn onbetwistbaar; en geopolitiek draait nu eenmaal om eigenbelang, invloed en macht. Elke partij en elk rijk in dit spel doet daaraan mee, waarbij sommigen het spel slimmer spelen dan anderen. De impact van dit geopolitieke spel is tot op de dag van vandaag in mijn land voelbaar: de wens voor nationalisering en zeggenschap over onze olie en de zware politieke gebeurtenissen die daarna in Iran volgden. Over deze gebeurtenissen, machtsspelletjes en onze gekozen weg heb ik eindeloze discussies vanuit verschillende perspectieven gehoord; elke kant denkend de waarheid te bezitten en ervan overtuigd dat de ander ongelijk heeft.

Naarmate ik ouder werd, meer ervaring opdeed en minder beïnvloed werd door mijn ouders en hun denkbeelden, vroeg ik me steeds vaker af of we echt alles goed zien. Is de realiteit zo zwart-wit als we denken, of worden we soms bewust misleid? Welke rol spelen we zelf in de gebeurtenissen, zijn we passief of actief betrokken? En als er iets misgaat, zijn we dan bereid onze eigen rol kritisch te bekijken, in plaats van gemakkelijk met de vinger te wijzen naar anderen, vaak de machthebbers? Ik was dikwijls getuige hoe mensen die

ik kende iets, iemand, een groep of een land heilig verklaarden of juist vervloekten. Neem de Amerikanen bijvoorbeeld, zij werden van alles beschuldigd, werkelijk alles wat met onze regio gebeurd was. Maar ik hoorde niemand zich afvragen wat er met onze soevereiniteit na de Tweede Wereldoorlog gebeurd zou zijn, als zij zich er niet mee bemoeid hadden; hadden wij toen zonder hun hulp onszelf van een zwak en verpletterd land onder het zware gewicht van twee hebbelijke koloniale machten, Rusland en Engeland, in een sterk, geïndustrialiseerd, ontwikkeld en machtig land in onze regio kunnen transformeren?

Door mijn opvoeding was ik opgegroeid met een bepaald beeld over de Amerikanen en het Westen. Behalve dat ik weleens Amerikaanse toeristen of studenten in onze steden zag, had ik in mijn leven geen serieuze ontmoeting met hen. Totdat ik door mijn werk opeens met hen moest samenwerken. Ik leerde later dat de relatie tussen mijn land en de VS anders dan dat het ogenschijnlijk vriendschappelijk was, wat mijn vader zelfs als afhankelijk en zwak zag, vele ups en downs had gekend, met het dieptepunt eind jaren zeventig. Door hun rol in de onrust van die tijd, was onze diplomatieke en militaire samenwerking tijdelijk verminderd, omdat ons vertrouwen in hen was afgenomen. Pas ruim een decennium later, nadat de interne onrust onder controle was gekregen, werd onze relatie met de VS, en ook Engeland, langzaam hersteld. Toch, ondanks mijn vooroordelen over de Amerikanen, versterkt door de kritiek op hun oorlog in Irak, zag ik hoe hun militairen ons hielpen wanneer we om een wederdienst vroegen, zelfs met gevaar voor hun eigen leven.

Het duurde nog vier maanden voordat mijn team voor het eerst naar Irak uitgezonden werd. In de tussentijd hadden wij een mooie reis naar Kermanshah gemaakt en het verloofsfeest van Babak meegevierd.

Vanwege de oorlog was een deel van ons commandocentrum naar de provincie Kermanshah verplaatst, waardoor mijn team voor ons werk tussen Shiraz, Teheran en Qasr-e-Shirin verkeerde. Deze historische stad in provincie Kermanshah aan de grens met Irak, bekend om de mooie Armeense prinses Shirin uit de oudheid, op wie de Perzische koning Khosrow verliefd werd en voor wie hij een paleis liet bouwen, was vaak het toneel geweest van moderne onrust. Ook nu moesten we opnieuw onze grens met Irak bewaken, niet vanwege Saddam en de Ba'athies, maar vanwege de onbekende gevolgen van een oorlog voor vrijheid, vrede en democratie. Een oorlog die in onze met moeite tot rust gebrachte regio duivelse krachten zou doen ontwaken en chaos creëren. Iran bereidde zich dan ook voor om honderden duizenden vluchtelingen op te vangen. In de aangrenzende provincies werden vluchtingenkampen opgezet en extra militairen gestationeerd.

Op de dag van onze uitzending, vroeg kolonel Majidi ons in zijn sober en strak ingerichte kamer in Qasr-e-Shirin. Overal in de kamer lagen dossiers en papieren verspreid. De kamer had geen planten of enig ander teken van leven. Hijzelf, zag er daarentegen waakzaam en scherp uit, scherper dan alle andere keren. Hij was in zijn element, de oorlogszone was zijn natuurlijke

habitat. Begin jaren tachtig had hij ook als jonge militair tijdens de Iran-Irakoorlog gediend.

Geboren in Abadan, uit een niet militaire familie, maar zoals hij het zelf vaak zei "uit een simpele arbeidersfamilie met militair bloed alleen in zijn aderen", was hij in Teheran naar de militaire academie gegaan. Daarna had hij een hobbelige, harde, wrede en spannende weg naar de rang van kolonel afgelegd. Hij had in de groene zone tussen Syrië, Lebanon en Israël gediend, in de VS getraind, de Indiase Special Forces opgeleid en in Afghanistan samen met de Mojahedin tegen de Sovjettroepen gevochten, om kort daarna weer terug te moeten keren om het nieuwe fenomeen Taliban van onze grenzen af te houden. Hij had veel gezien en ik wilde niet eens weten wat hij allemaal had meegemaakt. Hij was een hardvochtige man, te zien bij al zijn handelingen. Op mijn eerste dag bij hem in zijn kamer was hij op mij afgestapt, had mij recht in de ogen gekeken en gezegd: 'Ik ben benieuwd of jij ooit kan doen wat ik gedaan heb, en 's nachts rustig te kunnen slapen!'.

Ik kon toen in zijn ogen zien dat hij zich inhield omdat ik een vrouw was. Ik wist nooit zeker of hij extra hard tegen mij was, of dat hij iedereen zo behandelde; ik troostte mezelf steeds met het laatste. Toch, toen hij inzag dat het potentieel er was, liet hij mij slagen en liet hij mij uiteindelijk als volwaardig lid toe bij zijn eenheid. De vraag of hij ergens van het leven kon genieten, of dat vermogen in hem volledig gedooft was, bleef bij mij altijd hangen. Ik had hem nooit over een vrouw of kinderen horen praten. Op die dag stond ik weer in zijn kamer, nu aan de grens met Irak, waar hij ons persoonlijk over onze eerste missie in Irak wilde spreken, voordat wij vertrokken.

'...Het is niet onze oorlog, nee, maar ik vrees dat het wel onze oorlog zal worden, geloof mij. Daarom zijn we hier, daarom staan jullie hier. Zoals jullie al hebben gehoord, is jullie inzet voor een speciale arrestatie. Jullie gaan hen naar Iran terugbrengen!' Waarna hij naar het bord aan de wand met vier foto's wees. 'Misschien moeten we dit als iets positiefs van deze oorlog zien: we hebben lang naar deze klotzakken gezocht en nu hebben we hen gevonden. Het vermoeden dat zij zich in Irak schuilhielden en één en ander tegen ons uitbroedden, hadden we al, maar voor lang vanwege de spanningen en omwille van de fragiele vrede tussen onze landen konden we niets doen. Zolang het in Irak bleef, was het voor de politiek prima. Nu hebben we van de gelegenheid gebruik gemaakt en de Amerikanen om een gunst gevraagd. Tja, als ze eisen dat we hun kant kiezen, dan moeten ze ook bereid zijn om er iets goeds voor terug te doen.' Hij grijnsde over zijn laatste zin. 'Zij hebben geholpen met inlichtingen en het lokaliseren van hen. Deze operatie zou voor jullie een doelgerichte inval en arrestatie zijn, niets meer.'

Dat wij voor arrestatie van Iraniërs daarheen gingen, was bijzonder voor mij. Voor deze missie hadden we wel beknopte informatie over de verdachten, maar hun gezichten en het korte verhaal van de kolonel zeiden me niets.

De kolonel legde vervolgens zijn hand op een punt op de kaart van de regio vlakbij het drielandenpunt Syrië, Irak en Jordanië, de stad Al-Rutbah. 'Zoals al besproken vliegen jullie vandaag naar Bagdad en daarvandaan per helikopter naar Rutbah. Het is een afgelegen, stoffige stad in de woestijn, maar vergis je niet, deze stad was voor hen een strategisch walhalla...'

De aanwezigheid van een ambtenaar van de inlichtingendienst zei mij dat het om een gevoelige zaak ging. De ambtenaar gaf als laatste een envelop aan Siavash en benadrukte ons dat men hen levend wilde hebben.

‘Amiri, jij hebt met je team toestemming om Jordanië en Syrië in te trekken als dat nodig is,’ vervolgde de kolonel tegen Siavash. ‘Tevens weten de Amerikanen dat jullie volledige beslisbevoegdheid over deze mannen hebben. Verlies geen tijd daar, onder deze omstandigheden kan niemand garanderen dat zij daar lang blijven. Breng ze terug voordat ze weer verdwijnen en meer problemen proberen te veroorzaken.’ Zijn laatste zin had iets melancholisch en venijnigs in zich.

‘Ja kolonel. Dat is mij volledig duidelijk gemaakt,’ reageerde Siavash.

‘Irak is nu een bijzonder vijandige omgeving, alsof er een put van haat en geweld is opengetrokken. Wees extra scherp, ik heb alle vertrouwen in jullie. Zet hem op!’

Na het afscheid van de kolonel hielden mijn gedachten zich vooral bezig met wat ons te wachten stond en wie die verdachten waren. Om 13:00 uur vlogen wij naar Bagdad. Wat Siavash in die envelop had meegekregen was gedetailleerdere informatie over de verdachten: vier militante mannen met Iraanse achtergrond. Twee van hen waren jonger dan dertig en twee begin zestig. Bij één van de oudere mannen zat nog een foto waarop hij met een witte tulband te zien was. Niets aan hun uiterlijk rechtvaardigde de term “militante mannen”, toch gaf die naam me een donker voorgevoel dat ik maar beter voorbereid kon zijn.

De vlucht naar Bagdad was kort, gevolgd door een directe overtocht per helikopter naar de Amerikaanse militaire basis bij Rutbah. Daar werden we gelijk naar de ruimte van de Amerikaanse Special Forces gebracht en voorgesteld aan Majoor Stevens. Samen met zijn team werd onze missie en alle mogelijke scenario’s grondig besproken. Lokale inlichtingen hadden gemeld dat de gezochte mannen zich in de stad bevonden en recentelijk daar bij elkaar waren gekomen. Het huis waar ze in zaten werd sindsdien op verzoek van Iran permanent in de gaten gehouden. De Amerikanen noemden hen terroristen; dat klonk rauw in mijn oren, mijn landgenoten terroristen?!

Het besluit viel om in het donker samen met een Amerikaans team eerst naar het huis te gaan om de omgeving te verkennen. Van wat we daar zagen, was het een gewoon huis in een rustige straat van de stad. De stad zelf maakte meer indruk op mij: verlaten en doods, waar de inwoners alleen maar nog overleefden, zich muissstil hielden en de oorlog en terreur om hen heen vanuit hun huizen in de gaten hielden. ‘s Avonds was de stad zo stil dat je voor een moment zou kunnen vergeten dat een hevige oorlog het land in zijn greep hield.

Gebaseerd op onze observaties en verkenning planden we op hoog tempo een inval, waarin wij de leiding hadden. De volgende avond, verdeeld in twee groepen, met twee sluipschutters op de daken van omliggende huizen, omsingelden wij het verdachte huis. Siavash, aan de leiding, Babak en Ali positioneerden zich bij de voordeur en openden de deur kort daarna met een kleine explosie. Als eersten stormden zij naar binnen, een team van twee Amerikaanse soldaten, Ramin en ik volgden hen een paar seconden later.

De voordeur opende naar een lange gang met drie deuren aan elke kant. Terwijl we het huis steeds dieper drongen, doorzochten we alle kamers. Nog niet bij de achterste deur aangekomen, werd het vuur op ons geopend. Links van de achterste deur was een trap naar boven en één naar beneden. De kopgroep zocht dekking in het trappenhuis naar beneden en wij gaven hen dekking door de bovenverdieping onder vuur te houden. Voor zover we konden zien, waren het twee mannen die van boven op ons schoten. Wij verdeelden ons in twee teams naar boven en beneden en het lukte ons om de twee aanvallers van de bovenverdieping uiteindelijk te dwingen zich over te geven, maar pas nadat zij iemand van onze groep verwond hadden.

Te midden van het vuurgevecht, terwijl ik de begane grond en eerste verdieping bekeek, besepte ik dat het huis te klein leek voor het drukke verkeer dat de Amerikaanse inlichtingen hadden gemeld. Nadat mijn team de bovenverdieping veilig en leeg had verklaard, gingen we naar beneden voor ondersteuning. Het was daar dat ik zag dat de kelder onverwacht ruim was: een lange gang met vijf deuren, compleet anders dan het kleine huis deed vermoeden.

Weer verdeeld in twee teams begonnen we aan het doorzoeken van alle kamers. In de eerste kamer troffen we een tafel en drie stoelen, lijkend op een verhoorkamer, grijs en griezelig. In een andere kamer stond een zit-set met een lange bank en twee stoelen rond een tafel. Op die tafel lag een asbak vol koude peuken. Daar werden de meubels dan opzij geschoven, op zoek naar een verborgen luik in de vloer of iets dat de leegte kon verklaren, maar we vonden niets. In de overige kamers vonden we opnieuw slechts stoelen, eenvoudige bedden, keukengerei en voedsel, maar geen teken van leven. Met lege handen verzamelden we ons aan het eind van onze zoektocht in de gang, verbaasd over de leegte die we aantroffen. De stilte en verlatenheid door het huis, op die twee schutters na, voelden verdacht aan.

‘Laten we naar de verhoorkamer terugkeren,’ zei Babak opeens tegen Siavash. ‘Ik denk dat ik daar een kleed onder de tafel heb gezien. Zo’n kamer lijkt mij niet een plek voor een kleed!’

Bijna meteen gingen zij samen terug naar die kamer, ik volgde hen naar de deur en bleef daar staan. Er lag inderdaad een klein grijs kleed onder de tafel, net zo grijs als de vloer. Babak had scherpe ogen. Met behulp van Siavash verplaatste hij de tafel en tilde het kleed op. Een klein luik, net groot genoeg voor iemand van gemiddeld postuur, verscheen meteen.

Siavash gebaarde naar mij dat meer mensen naar de kamer moesten komen en paraat staan. Babak positioneerde zich aan de kant met een dikke metalen ring van het luik, stak zijn vinger erin en op het signaal van Siavash opende hij het langzaam. Het was muisstil in de kamer.

Toen het luik tot een hoek van ongeveer 45 graden getild was, riep Siavash naar beneden: ‘Jullie zijn omsingeld, kom naar boven of wij gooien een rookbom naar beneden’.

Volgens hem was van boven een smalle trap naar beneden te zien, maar er kwam geen reactie. Siavash gaf een seintje aan Babak om een rookbom klaar te maken. Babak maakte de bom klaar, maar net toen hij die naar beneden wilde gooien, hoorde ik een schot. De rookbom viel uit zijn handen, er ont-

stond een grote rookpluim en meteen daarna een vuurgevecht. Siavash en Babak werden vanuit het gat beschoten.

Meteen schoten wij hen te hulp; als eerste ter plaatse zag ik Babak op de grond vallen en vreemd bewegen. Ik sprong naar hem toe en trok hem aan zijn kogelvrije vest weg van het luik naar een veiligere plek in de kamer. Zijn nek was rood, hij hoestte en hapte naar adem. Ik sprak hem voortdurend stevig aan en zocht naarstig naar de bron van de bloeding. Hij trok zelf steeds aan zijn kraag, alsof hij adem tekort kwam. Een andere soldaat schoot mij te hulp om hem te verzorgen. Het was moeilijk te zien waar hij geraakt was. Het zag er niet goed uit en met het moment werd Babak benauwder en slapper. Wij vroegen om medische hulp en droegen hem zo snel als mogelijk naar boven. Buiten het huis werd hij in meteen een pantserwagen getild en we reden weg. De straat was afgezet en alle huizen werden extra onder schot gehouden. In de auto voelde ik steeds aan Babaks slagader, alsof mijn eigen leven ervan afhing en zolang die klopte, leefde ik ook. Ik smeekte hem om bij me te blijven, om niet te slapen. We hadden zijn wond gevonden en probeerden zijn bloeding te stelpen. '...Het komt goed,' riep ik steeds tegen hem.

'Sima?' riep hij vaag en slap in de lucht.

'Sima is in Kermanshah, zij wacht op je. Wij brengen jou terug naar Sima.' Ik lachte zo kalm als ik kon naar hem, van binnen vaag misselijk. De pantserwagen reed als een dolle terug naar de basis.

Ramin en ik pakten druk onze spullen in. De bloedige spullen van Babak hadden wij op zijn bed opgesteld. Ik kon er echt niet naar kijken, maar toch werden mijn ogen er telkens ongecontroleerd naartoe getrokken. Nadat ik met hem op de basis was aangekomen, was Babak vanwege zijn toestand meteen met een helikopter naar een militaire ziekenhuis in Jordanië gebracht. Vanaf dat moment wist ik niets meer over zijn toestand. Hem alleen laten gaan voelde verkeerd; iemand van ons moest bij hem blijven, maar ik mocht niet mee. Ik weet niet meer hoe vaak ik daarna mijn handen geschrobd had om zijn bloed weg te krijgen, in de hoop dat als ik zijn bloed niet meer zag hij ook niet meer bloedde.

Wachtend en bezorgd ging ik op zijn veldbed zitten. Iedereen was terug en Siavash en Ali waren bij majoor Stevens om de missie te debriefen. Onze opdracht was nog niet voltoerd, vonden zij, omdat we alleen twee van de gezochte mannen hadden gevonden. Naast Babak waren twee Amerikaanse soldaten ook gewond geraakt. Het voelde zelfs als een mislukking. Onder dat huis was een grote bunker ontdekt, waaruit uiteindelijk vier mensen naar boven waren gehaald; onder hen de twee jongere Iraanse mannen die wij zochten. De twee oudere mannen waren nergens te bekennen. De bunker bleek tevens een doorgang naar een lange ondergrondse tunnel te zijn. Als de twee ontsnapte mannen al in dat huis waren, waren zij allang gevlucht en hadden de anderen achtergelaten om tijd te winnen. Tot dat moment had een zoektocht naar de twee ontsnapte mannen in de directe omgeving, tot over de grens met Jordanië, niets opgeleverd en met de toestand van Babak was

het de vraag of wij in Rutbah moesten blijven of terug naar Iran moesten gaan.

Vermoeid en stoffig kwam Ramin, nadat hij klaar was, vóór mij zitten. 'Het komt goed met Babak, Roya. Het moet goed komen...hij gaat trouwen.'

We keken elkaar een tijdlang bezorgd aan, het was de onwetendheid over zijn toestand die aan ons knaagde. Ramin grijsde moeizaam en begon over het verloofsfeest van Babak in Kermanshah te praten, zodat wij voor even uit onze sombere gedachten konden ontsnappen. Zijn versie van dat feest kwam niet overeen met mijn beleving daar; hij was daar vooral in de weer met drank, meisjes en de dansvloer. Ik hoefde niet te weten hoeveel meisjes hij daar had versierd en hoeveel hij inmiddels had versleten, maar ik liet hem doorpraten. Ik kende hem niet anders; hij was een paar maanden ouder dan ik en een onbegrensde charmeur. Overal waar een leuk meisje te vinden was, wist hij snel zijn weg naar haar te vinden. Ook tijdens ons korte bezoek aan de basis in Rutbah wist hij enkele vrouwelijke soldaten te charmeren. Met zijn vlotte babbel wist hij altijd hun aandacht te trekken, maar zijn charme had ook een scherpe rand. Hij nam geen blad voor de mond en zocht soms de grenzen van bothed op als hij het ergens niet mee eens was.

Ik had dat feest ervaren als een buitengewoon vrolijk feest in een grote tuin, waar moeite noch geld bespaard was en heel veel gasten aanwezig waren. Het had gerust een bruiloftsfeest kunnen zijn, maar dan zouden de gasten uitbundiger opgemaakt en gekleed zijn en nog duurdere cadeaus geven. Met zijn glinsterende ogen en enthousiasme nam Ramin mij mee naar de avond van het feest. Ik luisterde opzettelijk gefocust naar hem en lachte af en toe met hem mee. Zelfs als ik er zelf niet bij was geweest, zou ik me met zijn beschrijving daar kunnen inbeelden. Maar opeens werd hij stil en zijn gezicht vertrok. 'Wie gaat de familie van Babak en Sima dit vertellen?'

'Daar hoeft jij je nu geen zorgen over te maken, we hebben er een officiële manier voor,' zei Siavash, die net binnenstapte en ons hoorde. Met een serieuze blik vervolgde hij: 'Wij zijn nog niet klaar in Irak. Maak je klaar om morgenochtend naar Basra over te vliegen, daar worden wij met een ander team uit Iran operationeel ingezet.'

Op onze verbazing en de vraag of dit de voortzetting van dezelfde missie was, had Siavash geen direct antwoord; hij had uit Iran ordes gekregen. Ik zag wel een somber gezicht voor me, net zo bezorgd en gespannen als wij over wat er gebeurd was. Een gezicht dat zei dat wij snel in een onvoorspelbare achtbaanrit terecht zouden komen. Maar hij liet zich niet kennen; met een paar jaar meer ervaring was hij onze teamleider. Daarna liet hij ons snel weer alleen om met Ali de twee arrestanten officieel te gaan identificeren en de overdracht naar Iran te regelen.

Ik trok mijn uniformjas weer aan om naar buiten te gaan, mijn mouwen voelden nog vochtig van het wassen en dat was voor even aangenaam in de warmte van de tent en de chaos in mijn hoofd. Buiten, in de schemering, probeerde ik mijn ogen open te houden, want als ik ze sloot, zag ik steeds weer het bloed uit zijn hals kloppen. Ik had niets hierover tegen mijn team gezegd. Het was al erg genoeg om het zelf te moeten zien, om zijn hals te bedekken om de bloeding te stoppen en zijn warme bloed over mijn handen te voelen

stromen. Ik controleerde mijn handen opnieuw, ze waren schoon, maar nog steeds trillend.

Basra was een paar maanden vóór onze aankomst onder controle van de Britten gekomen. Complete chaos was de enige juiste beschrijving van de toestand in deze stad. Straten waren beschadigd door gevechten, gebouwen vertoonden veel schade en overal lag puin van ingestorte structuren en verlaten voertuigen. Het verzet tegen de coalitietroepen had meer schade aangericht dan verwacht. Hoewel de meeste gevechten voorbij waren, bleef de stad getekend door de wrede, grote verwoesting.

Op een Amerikaans kamp werden wij door een Iraanse commando-eenheid, die bij de inname van de stad geassisteerd had, opgevangen. Als wij tot dan toe enige illusie hadden dat Iran zich niet in deze oorlog zou inmengen, dan was die bij deze voorgoed verdwenen. De commandant van de eenheid oogde rond de vijftig en zag er uit als iemand die weken gevechten en overleefd had. In zijn ogen zag ik hetzelfde vuur als bij kolonel Majidi. Ook hij had in de kortstondige Iran-Irak-oorlog gevechten en dit was voor hem het afmaken van iets, dat volgens hem in die tijd was blijven liggen. Hij vertelde ons dat dit niet de enige Iraanse eenheid was; verspreid over Irak waren er meerdere actief. Hun missie in dit gebied was het identificeren en uitschakelen van Irakese vijandige groepen die voor Iran een risico vormden, de Ba'athies en Fadayeen om specifiek te zijn. Maar dat was niet het enige.

‘...Wij hebben bij het verhoren van bepaalde individuen die wij gevangen hebben genomen, informatie gewonnen over een tot nu toe passief, maar zeer gedreven en militante cel in Basra,’ zei hij. ‘Onze landgenoten, helaas! Zoals mensen voor wie jullie in Rutbah ingezet waren. Ik heb begrepen dat die inval daar maar gedeeltelijk succesvol is geweest,’ hij pauzeerde even, ‘Ik bedoel het niet oneerbiedig, ik ben op de hoogte van de ernstige toestand van korporaal Sarraf.’ Vervolgens stond hij op en liep naar ons toe. ‘Deze operatie kunnen jullie als verlengde daarvan zien. Wij moeten snel ingrijpen, want deze chaos hier betekent twee dingen: één, gebruik makend van de situatie is de risico groot dat die mensen actiever worden en hun plannen uitvoeren. Twee, gebruik makend van dezelfde chaotische situatie kunnen zij gemakkelijk weer verdwijnen.’

Terwijl hij meer uitleg gaf en de details van het werk met ons besprak, keek hij ons heel indringend aan. Alsof hij wilde zien of wij begrepen wat hij bedoelde, of het tot ons doordrong achter welke mensen wij aangingen. Maar wij waren toen nog te jong en te onervaren om te begrijpen om wie het ging en wat ons te wachten stond.

6

Een steen zo groot als een tennisbal vloog door de ruit en landde op de vergadertafel. De vrouw bij wie de steen neerkwam sprong uit haar stoel en schoot een meter naar achteren. Iedereen keek geschrokken naar haar en om zich heen in het ongeloof dat zo'n grote steen hen heeft bereikt. De bewakers die buiten de kamer stonden en de delegatie beveiligden, sprongen naar binnen en riepen tegen iedereen om niet naar het raam te gaan; zij moesten onder de tafels op de grond gaan zitten. Met getrokken wapens liepen de bewakers vervolgens naar het raam toe.

De demonstranten waren ver naar voren gekomen, de anti-uniedemonstranten. Ze waren de grote binnenplaats van het gebouw van de organisatie voor Gezamenlijke Belangen Zuidwest-Azië in Ahvaz binnengedrongen. De binnenplaats leek van boven gezien ieder moment in een slagveld te kunnen veranderen. Zij die op de binnenplaats waren, hadden houten stokken en machetes bij zich en wilden het gebouw innemen. Zij scandeerden zo hard "verraders" dat iedereen in het gebouw het onmogelijk kon missen.

De mobiele eenheid blokkeerde de ingang van het gebouw en omsingelde de demonstranten in een rap tempo op de binnenplaats. De politiecommandant riep de demonstranten door zijn megafoon toe om rustig te blijven, anders zouden zij hard ingrijpen. Daar trok de menigte zich niets van aan en wilde de weg naar de ingang forceren. Zij duwden en trokken aan de politie en bedreigden hen met hun stokken en machetes. De commandant schoot een keer in de lucht en herhaalde zijn oproep nogmaals. Een paar mannen gingen bij het tweede schot op de grond zitten. De agenten hadden nog geen opdracht tot ingrijpen gekregen en probeerden kalm de situatie onder controle te houden.

Opeens klonk een hard geluid van brekend glas en de benen van twee agenten vlogen in brand. De menigte vlakbij de ingang rende schreeuwend weg van het vuur, een man dichtbij de agenten vatte ook vlam en rende in paniek alle kanten uit. Het was niet duidelijk uit welke hoek de Molotovcocktail was gegooid. De vlammen bij de mannen werden snel gedoofd en de commandant gaf opdracht tot ingrijpen en arresteren van iedereen op de binnenplaats voordat de paniek zijn weg tot in het gebouw kon vinden. Buiten de hekken van het complex stonden andere groepen, rustige demonstranten. Zij keken met schrik naar de binnenplaats en maakten snel plaats voor auto's met loeiende sirenes, die richting de binnenplaats reden.

Sinds de start van de oorlog in Irak, was het gebouw van de organisatie voor Gezamenlijke Belangen Zuidwest-Azië in Ahvaz regelmatig het doelwit van boze aanvallen en protestacties. Boosheid over de oorlog in de regio en wat men als een slappe en laffe reactie van eigen landen zag, lag daaraan ten

grondslag. Als het zo ging, werd verteld, dan wilden zij überhaupt geen unie; men wilde een gebalde vuist en een gezamenlijk optreden tegen de VS.

Wat die reactie nog erger maakte, was een gerucht over de aanwezigheid van Israël bij de volgende conferentie over de unie. Zoals altijd in Iran, met een lange geschiedenis aan vage maar hardnekkige geruchten, was de oorsprong daarvan niet duidelijk. Zulke geruchten spaarden niemand, koningen noch hovelingen en staatsmannen, Joden noch Armeniërs of Bahá'í's, vrouwen noch buitenlanders, niemand. Op sommige moskeeën in Ahvaz werd zelfs weer vurig gepreekt tegen de toetreding van de kleine Satan tot de unie; dat was verraad aan Palestijnse broeders en aan de Islam. Dat de Palestijnen zelf ook aan de gesprekstafel zaten, deed er niet toe voor hen.

Vanuit Israël was nog geen officieel verzoek voor toetreding ingediend, en anders dan diplomatieke gesprekken achter de schermen, was in het openbaar daar nog geen sprake van. Niet alle potentiële leden van de unie zouden hun toetreden waarderen. Ondanks dat, sinds de conferentie van Teheran, aansluitend op de Oslo-akkoorden, de zaken tussen Israël en Palestina meer dan ooit geregeld leken, waren er nog steeds landen die Israël het liefst vermeden. Tegelijk waren er landen die het allang tijd vonden om het pijnlijke verleden te helen en naar de toekomst te kijken, want de tijd van kanten kiezen en door eenzijdige verhalen gegijzeld worden was voorbij. Dat wilde echter niet zeggen dat alles vlot verliep, want in het Midden-Oosten verloopt zelden iets zonder problemen.

Een paar straten verderop, zat de imam van de grote moskee in het centrum van Ahvaz op die dag weer op zijn hoge preekstoel. '...onze profeet Mo-hammad, vrede zij met hem, en ons heilige boek, hebben het vaak genoeg gezegd, helder en duidelijk: die Joden zijn niet te vertrouwen! Hoe kunnen wij een goede Jood van een slechte onderscheiden? Want er zijn er genoeg die voor de waarheid en het geloof openstaan en de verzen van God tot zich nemen; zij zijn net zoals wij, ware Moslims. Maar zal een ware Moslim zo wreed en genadeloos tegen zijn medemoslims te keer gaan en ons heilige Quds – Jerusalem – voor zichzelf claimen, de plek waar onze profeet – vrede zij met hem – tot Allah opsteeg!? Jerusalem is de stad van moslims, de stichting van de staat Israël was een misdaad tegen de moslims. Dat onze staat deze Satan erkent en accepteert, is een schande, een misdaad tegen de moslims en de menselijkheid. Maar wij, wij laten dit niet gebeuren en blijven we ons ertegen verzetten. Laat dit de oren van die incompetente, corrupte slaafse politici in Teheran bereiken. Wij zullen onze regio terug claimen, Insha-Allah, de Amerikanen zullen dan boeten voor hun geweld in onze regio en de Joden, die zullen nooit met ons aan één tafel zitten en in onze regio een rol krijgen...' brulde hij door de zaal van de moskee.

De menigte in de moskee kwam in oproer en schreeuwde hard "Dood aan Amerika", "Dood aan Israël" en "Allah-u-Akbar". De imam liet hen doorgaan, hij had tijd nodig om de volgende zinnen te bedenken. Hij was op dreef, het moest alleen nog negatiever en heftiger, de menigte moest bloed ruiken. Daar leefde hij van, hij had het gemist. Vijf jaar in de gevangenis was karig en geestdodend voor hem geweest. Hij nam een slok water, ging weer rechtop zitten en streek zijn gewaad voor zijn borst glad met zijn dikke vingers.

‘Die verdorven politici van ons hebben Ahvaz tot een verdorven centrum omgebouwd. Kijk naar de stranden langs onze rivier Karun, kijk naar de overblijfselen van hun verdorven westerse hondenbestaan, hotels, bioscopen, clubs. Man en vrouw woelen door elkaar op onze straten, in onze parken en in het water. Zij roven onze olie en geven hun geld uit in onze steden aan verdorven zaken. Wij hoeven hun geld niet, wij willen onze waardigheid terug, volgens onze Sharia, en zullen daarvoor blijven strijden totdat we onze Islamitische staat voor elkaar krijgen. We claimen ons land en onze regio terug...Allah is met ons,’ brulde hij aan het eind met zijn gebalde vuist krachtig omhoog, volledig onbewogen door het feit dat hij recent voor opruiing gevangen had gezeten en nu nog steeds onder toezicht stond. Zijn brutaliteit leek sterker dan ooit, alsof de jaren achter tralies hem alleen maar harder hadden gemaakt. Hij herhaalde zijn laatste zin een paar keer zelfs en de menigte volgde hem opnieuw euforisch.

Mannen zoals hij verdraaiden de feiten schaamteloos en negeerden deze vakkundig, waar nodig. De mensen herhaaldelijk op pijnlijke sentimenten uit het verleden wijzen was vaak een handig middel in hun preken. De Iraanse oliewinning was allang niet meer het monopolie van een buitenlands bedrijf of staat. Na decennia turbulente geschiedenis, intriges, sabotages, nationalisering, kartelvorming, recessies, boycots, hoogte- en dieptepunten was de oliewereld volwassen geworden en gestabiliseerd. En Iran was onderdeel van de vrijmarkt waarin tientallen bedrijven opereerden. Voor de Iraanse belangen was het eigen ministerie van olie, dat intern het laatste woord voerde. En dankzij dezelfde olie-industrie waren de zuidelijke steden van Iran, Ahvaz en Abadan, tot twee bloeiende steden in de olierijke provincie Khuzestan gegroeid. En Ahvaz was, vanwege zijn grootte en ligging vlakbij vele buurlanden, sinds zeven jaar tot het centrum van Gezamenlijke Belangen Zuidwest-Azië gekozen.

Na de preek werd de imam onder de Takbir – Allah-u-Akbar gejuich – van zijn aanhangers naar een kamer achter zijn preekstoel begeleid. Ter ere van zijn vrijlating was na het vrijdagmiddaggebed een uitgebreide lunch voor de bezoekers van de moskee georganiseerd. In de achterkamer overhandigde zijn jonge secretaris hem eerst de telefoon voordat ze gingen eten: ‘Hadji voor u, uit Teheran.’

Hadji had gebeld om de imam ten eerste over zijn vrijlating te feliciteren, en ook om poolshoogte te nemen van de verontrustende berichten over Ahvaz. De imam begroette Hadji warm, maar in plaats van hem over zijn zorgen over Ahvaz gerust te stellen, bedankte de imam hem hartelijk voor al zijn steun en in een lang vervolgesprek dat meer op een preek en eenzijdig geraaskal leek, vertelde hij Hadji trots over de gebeurtenissen van die dag in Ahvaz, over hun verzet en het mobiliseren van een groep jonge revolutionaire mannen tegen ‘...dat verdorven conferentiecentrum!’.

De klok aan de muur tikte de seconden weg. Met gesloten ogen probeerde Roya dat ritme in haar geest te vangen, alsof dat monotone tikken een toevluchtsoord bood. Een geluid dat de stilte vulde en haar een vreemde vorm van rust bracht. Ze greep die rust wanhopig vast en stelde zich voor dat haar hart zich kon voegen naar datzelfde ritme, alsof ze daar controle over kon hebben. Ergens had ze gehoord dat in absolute stilte het zachte bonzen van het hart hoorbaar wordt. Ze verlangde intens naar die volledige stilte, waarin ze alleen haar eigen hartslag en het suizen van haar bloed door haar aderen kon horen. Alleen dat geluid en niets anders. Niet om aan de geluiden van haar ouderlijk huis te ontsnappen, maar om de voortdurende stemmen in haar eigen hoofd tot zwijgen te brengen, die overweldigende stroom van vragen en zelfverwijt, dat voortdurende herbeleven van wat er gebeurd was, opzoek naar een oplossing, de herinnering aan de felle flits, het oorverdovende lawaai, het stof, de rook en de geur van bloed.

‘Roya djan, ik heb thee meegenomen. Ben je weer in gedachten? Je schotwondje is toch niet zo erg meer!’ Haar moeder kwam naast haar zitten en haalde haar uit haar malen. ‘Kijk naar die arme zielen, niemand die voor hen opkomt.’ Zij wees naar de televisie net nadat zij het dienblad met twee kopjes thee, een bakje gedroogde moerbeien en een paar toffees op de salontafel voor Roya neerzette.

De televisie stond zoals gewoonlijk in hun huis aan, hoe vaak Roya hem ook uitzette. Meteen sloot zij haar ogen voor een paar seconden; zij reageerde niet meer op de tactloze pogingen van haar moeder om haar op te beuren. Als haar moeder in het ziekenhuis bij haar was geweest, zou zij afwisselend hysterisch geklaagd hebben over wat haar was overkomen en haar gevaarlijke werk, om dan ineens alles tot niets bijzonders te degraderen. Met een stille zucht opende Roya haar ogen, pakte haar thee en nam een slok, terwijl ze deed alsof ze televisie keek. Het was vrijdagochtend. Roya was al twee weken thuis met verlof, haar arm rustend in een mitella door de schotwonden in haar rechterschouder en onder haar rechterarm. Een paar centimeters naar links, en de kogel had ook haar nekslagader kunnen doorboren.

Toen Roya na twee weken in het ziekenhuis ontslag kreeg om thuis te herstellen, was haar moeder diep geschrokken. In de eerste dagen had ze Roya’s wonden veelvuldig bekeken en mopperend zorg aangeboden. Haar manier om de toestand van haar dochter te verwerken, wisselde voortdurend. Soms uitte ze scherpe opmerkingen over Roya’s werkkeuze, dan weer ontfermde ze zich met moederlijke toewijding over haar, of stond ze urenlang in de keuken uitbundig te koken. Andere keren zat ze aan de telefoon met een familielid of vriendin, weemoedig pratend over de meest bizarre scenario’s over wat er